

Tvůrčí život

ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ

ročník 8 / 2019

číslo 5

**Kořeny
ekospirituality**

Jak v rámci
ekospirituality
nalézt svůj
vlastní příběh

Hledání
harmonie
s naší pravou
přirozeností

Rozhovor
s přírodovědcem
Jakubem Hruškou

O ekopohřbívání

Ladislav Pivec –
vědec, hudebník
a bývalý
předseda NSČU

Rozhovor
s duchovní
Sofí Pavala

Slavnost
přijímání
v transylvánském
unitářství

Ohlédnutí za
Sdílením světla

Unitářská
akademie v roce
2020

Ekospiritualita

Životní prostředí

Milí čtenáři,

toto číslo *Tvůrčího života* je z velké části věnováno dvěma tématům, jež jsou spolu úzce propojená: životnímu prostředí a ekospiritualitě. Zatímco životní prostředí je pojem, který všichni důvěrně známe a každý se k němu dokážeme jasným způsobem vztahovat, s ekospiritualitou je to o něco složitější. Do našeho slovníku se dostala poměrně nedávno a zvenčí (někdy doprovázena či zmnožena souslovím hlubinná ekologie). Znamená vlastně duchovní prožívání vztahu k přírodě a sounáležitosti s ní, z čehož k ní pak přirozeně vyplývá i ohleduplný a úctyplný přístup.

K termínu samotnému můžeme být poněkud ostražití a nedůvěřiví. Jeho význam by nám však měl být velice blízký bez ohledu na to, jak jsme jinak ve svém pojmání spirituality rozdílní a jak rozmanitými životními i duchovními cestami se ubíráme. Téma ekologie úzce spojené se spiritualitou je ostatně obsaženo i v základních principech, k nimž se všichni unitáři hlásí. Pravda, dostalo se do nich hodně pozdě, jako první je zapracovali do svých principů američtí unitáři, a to až v roce 1985. My jsme je zohlednili při jejich oficiálním formulování a ustanovení v roce 2004 jako osmý princip. Dnes již ovšem patří mezi základní zásady unitářů po celém světě zcela jednoznačně.

Je tedy zajisté nejvyšší čas věnovat se mu více a systematictěji i v *Tvůřím životě*. Nyní navíc začínáme rok, kdy je ekologie schválena jako jedna z prioritních oblastí pro celou naši společnost. Přípravu této části čísla výrazně usnadnila naše anglicky mluvící obec The International Church of Prague, jejíž duchovní nám dal svolení oslovit přednášející, jež vystoupily na konferenci věnované ekospiritualitě, kterou tato obec pořádala na podzim roku 2018.

Čtenářům ovšem mohu doporučit, aby upřeli svou pozornost i na jiné texty: v čísle najdete například dva velmi zajímavé rozhovory s našimi významnými členy. Jeden s dlouholetým předsedou NSČU, vynikajícím hudebníkem a přírodovědcem Ladislavem Pivcem, a sérii rozhovorů s našimi ordinovanými duchovními pomalu završí svým příspěvkem Rev. Sofia Pavala.

Za zmínku stojí i některé kratší texty, třeba zpráva o unitářském pojetí slavnosti přijímání, jež je nedílnou a tradiční součástí liturgického roku v Transylvánii a také u četných britských sborů. Nepřehlédněte ani přehled událostí a akcí, které pro vás chystá v tomto roce Unitářská akademie.

Tak prosím – již nebudu déle zdržovat vaši zvědavost zdlouhavým úvodem – račte se začíst!

Kristýna Ledererová Kolajová

OBSAH

1 Editorial

3 ŽIVÉ TÉMA: EKOSPIRITUALITA

3 Kořeny a křídla: jak v rámci ekospirituality nalézt svůj vlastní příběh
(*Lara Fuchsová*)

12 Hledání harmonie s naší pravou přirozeností (*Jiří Motl*)

18 Kořeny ekospirituality: stručná historie s otázkami (*Nicole C. Kirková*)

27 STUDIE, ZAMYŠLENÍ: ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

27 Les žije v jiné časové škále, než je lidský život (*rozhovor s Jakubem Hruškou*)

33 Ekopohřbívání (*Štěpán Mairovský*)

35 KALEIDOSKOP

35 Je snazší uctívat proroky, než jako oni žít (*rozhovor s Ladislavem Pivcem*)

42 ČESKÉ UNITÁŘSKÉ OBCE A SKUPINY

42 „Tady je moje duchovní doma,“ řekla jsem si, když mě unitáři tak úžasně přivítali
(*rozhovor s duchovní Sofií Pavala*)

47 Slavnostní otevření nové místnosti unitářské skupiny v Huse
(*Kristýna Ledererová Kolajová*)

49 DUCHOVNÍ ROZHLÉDNUTÍ

49 Jedinečné shromáždění v transylvánském duchu v pražské obci
(*Kristýna Ledererová Kolajová*)

52 Sdílení světla (*Kateřina Štěpánková*)

54 Z UNITÁŘSKÉ AKADEMIE

54 Unitářská akademie – akce a události v roce 2020
(*Michal Kohout, Kristýna Ledererová Kolajová*)

Kořeny a křídla: jak v rámci ekospirituality nalézt svůj vlastní příběh

Lara Fuchsová

Naše planeta se nachází v kritickém stavu. Mnohé unitáře v dnešní době víc než kdy předtím spojuje pocit odpovědnosti a snaha o změnu. Náš pohled na věc však nesdílí všichni věřící. Jsou lidé, jejichž víra počítá s armagedonem, koncem světa, druhým příchodem Ježíše Krista, únikem z umírající planety na palubě mimozemské kosmické lodi či jiného magického dopravního prostředku. O záchranu matky Země ani o záchranu lidstva takoví lidé nemají zájem. Zkázu naší planety by možná i urychlili, aby uspíšili příchod soudného dne. Ohromná spousta lidí je dnes jednoduše lhotejná. Pokud se blíží konec, co naděláme? Mají pocit, že nelze nic změnit, a proto žijí jen pro sebe, bez jakýchkoli ohledů na možné následky pro budoucnost.

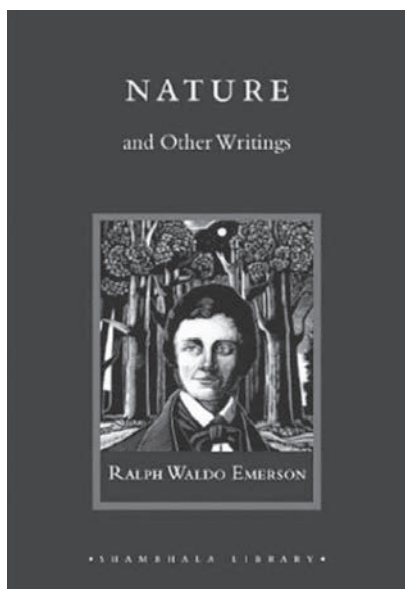

„Ohromná spousta lidí je dnes jednoduše lhotejná. Pokud se blíží konec, co naděláme?“
(Dopad meteoritu na Zem, foto © Shutterstock.com.)

Liberálně založení věřící lidé se často věnují práci v oblasti environmentální spravedlnosti, mnoho z nás svým životním stylem a jednáním jasně deklaruje, že péče o půdu, vodstvo, zvířata a rostliny patří k důležitým hodnotám, které vyznáváme. Ekospiritualita hledí za hranice našeho smyslu pro spravedlnost a pomáhá nám ještě intenzivněji vnímat naše propojení s přírodou na osobní i duchovní úrovni.

Její zásady jsou prosté: Aby bylo možné řešit problémy v oblasti životního prostředí, jakými jsou například vymírání živočišných druhů, globální oteplování a nadměrná spotřeba zdrojů, musí lidstvo přehodnotit svůj přístup vůči planetě a vnímání duchovní odpovědnosti vůči ní.¹ Realizace těchto myšlenek v každodenním

1 L. E. Sponsel, *Spiritual Ecology: A Quiet Revolution*, Praeger 2012, s. xiii.

Esej *Nature* sepsal roku 1836 Ralph Waldo Emerson. (Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

životě je však komplikovanější a v sázce je přitom mnoho.

Téma tohoto textu jsem konzultovala se svým tchánem. Karl je švýcarský lékař v důchodu, který se věnoval i čínské medicíně a akupunktúře. Především je to ale nesmírně přemýšlivý a duchovně založený člověk. Disponuje také nekonečně obsáhlou knihovnou, kde lze najít informace o všem, na co si vzpomenete. O pár dní později se objevil u nás doma a předal mi starý tisk, o němž se domníval, že by mě mohl zajímat. Jednalo se o esej *Nature*, kterou roku 1836 sepsal Ralph Waldo Emerson. Emerson byl členem skupiny známé jako transcendentalisté. Ta vycházela z hodnot raných amerických unitářů, kterými byly svoboda svědomí a důraz na používání rozumu. Později transcendentalisté začali svou pozornost upínat duchovnějším směrem a věnovali se otázkám přirozeného dobra v člověku a přírodě.

Emerson si božskost představoval jako něco velkého a viditelného, co nazval přírodou. Popisoval přírodu jako duchovní bytost, která pečuje o lidstvo, a věřil, že lidstvo musí na oplátku pečovat o přírodu. Emerson doporučoval, aby si lidé našli způsob, jak si s přírodou udržovat dobrý vztah, neboť příroda nám dává vše, co

potřebujeme, což však lidé často zapomínají oplácet (Emerson, 1836). Tato myšlenka inspirovala další spisovatele a myslitele, kteří zkoumali duchovní rozměr vlastních zkušeností s přírodou a kteří se později stali myšlenkovým zdrojem, z něhož vychází moderní liberální náboženství.

Emersonova esej mi připomněla starý příběh o farmáři-unitáři. Farmář Brown koupil starou opuštěnou farmu. Půda byla zaplevelená a dům i stodola se rozpadaly. První den se na farmě zastavil kněz z blízkého města, aby místu požehnal a pomodlil se za ně slovy: „Bůh ti žehnej a dej, ať je tato půda úrodná a hojná.“

Za pár měsíců se kněz vrátil a farmu našel zcela proměněnou. Dům i stodola byly čerstvě natřeny, dvůr byl poklizen, za pevnými ohradami se procházela zdravá, mladá zvířata a na polích dorůstala úroda zasetá v pečlivých řádcích. „Úžasné!“ prohlásil kněz. „Naše modlitby byly vyslyšeny! Podívejte, co jste s pomocí Boží dokázali!“ „To je pravda, otče,“ odpověděl farmář. „Pamatujete si ale na to, v jak strašlivém stavu farma byla, když se o ni Bůh staral sám?“

My unitáři a náboženští liberálové víme, že za nás práci nikdo neudělá a že nemůžeme čekat na zázraky a vyslyšení našich modliteb. Přijímáme zodpovědnost za své životy i za náš svět a nečekáme, že nás spasí Bůh. Neumíme nejednat. Jsme lidé činu a spravedlnosti. Pracujeme na tom, aby byl svět lepším místem. Tím, že pomáháme lidem, kterým se děje nespravedlnost, a tím, že žijeme tak, abychom co nejméně škodili našemu životnímu prostředí a ideálně i napravovali některé škody, které lidstvo napáchalo. I to pro nás představuje život v naší víře. My konáme. Podepisujeme petice, vyrábíme transparenty, účastníme se protestních pochodů, nakupujeme zboží, které bylo vyrobeno šetrným způsobem, a pokud je to možné, využíváme obnovitelných zdrojů. Cítíme, že je potřeba něco udělat. Ale co?

Jednou ze sedmi hlavních zásad unitářství a univerzalizmu je *úcta ke vzájemně propojené síti veškeré existence, již jsme součástí*. Tato zásada nás vede k tomu, abychom jednali ve prospěch životního prostředí a ve jménu všech živých bytostí. V rámci humanistického pohledu na svět je za nápravu světa a živých bytos-

„Neexistuje jedno prosté řešení. Spirituální ekologie nás učí, že příroda je posvátná, složitá a propojená.“

(Foto © Shutterstock.com.)

tí v něm žijících odpovědné pouze lidstvo. V zásah nadpřirozené síly, která svět spasí, humanisté nevěří. Můžeme, proto musíme. Jsme těmi, kteří konají.

To mi připomíná ještě jeden příběh: Operace Cat Drop.² Počátkem 50. let 20. století vypukla v populaci Dajaků na Borneu epidemie malárie. O řešení problému se pokoušela Světová zdravotnická organizace. K likvidaci komárů, kteří malárii přenášejí, byly na Borneu použity postřiky chemikálií zvanou DDT. Komáři uhynuli a výskyt malárie se snížil, což byla dobrá zpráva. Objevily se však i vedlejší účinky. Jedním z prvních byla skutečnost, že lidem začaly padat na hlavu střechy jejich domů. Ukázalo se, že DDT zabíjelo i parazitické vosy, které požíraly housenky živící se dřevem. Nižší počty vos měly za následek znatelné rozmnožení těchto housenek. Co hůř, hmyz uhynulý po zásahu DDT se stal potravou gekonů, které zas lovily místní

kočky. Kočky začaly hynout a následkem toho se přemnožily krysy, které mezi lidmi začaly roznášet dvě nové vážné nemoci – mor a tyfus. V rámci řešení nastalého problému Světová zdravotnická organizace na Borneo vyslala singapurskou letku britského Královského letectva, která pomocí padáků vysadila 14 000 živých koček! Dokážete si ten pohled představit?

Můžeme, proto musíme? Neexistuje jedno prosté „řešení“. Spirituální ekologie nás učí, že příroda je posvátná, složitá a propojená. Nemůžeme si proto myslet, že naše přežití zaručí jedovaté postřiky nebo řízená invaze koček.

Náboženský naturalismus propojuje vědu a rozum s náboženskou zkušeností a vnímáním života jako propojeného systému. Jak to vyjádřil dr. Rue: „Náboženští naturalisté jsou známí svou úctou k Přírodě a úžasem nad ní, svou láskou k Přírodě a přírodním formám, svým soucitem s živými bytostmi, svým negativním postojem ke vzrůstajícím zásahům do životního prostředí, svou hrdostí nad tím, když se tyto zásahy daří eliminovat, svou vděčností k podstatě života, svým pohrdáním těmi, kteří se od hodnot

² Operace Cat Drop je známý příběh nejisté věrohodnosti, který poukazuje na nechtěné následky našich činů. Existuje v různých verzích.

přírody odvrátili, a svou solidaritou s těmi, kteří svou hrdost čerpají z trvale udržitelného způsobu života.“ (Rue, 2005, s. 367) Připomíná vám to někoho?

Ve své knize *The Promise of Religious Naturalism (Příslib náboženského naturalismu)* se Michael Hogue z akademického hlediska věnuje transformačnímu potenciálu náboženského naturalismu, který by mohl pomoci zformulovat hodnoty a cíle nutné pro řešení morálních a etických aspektů problémů životního prostředí. Hogue píše: „Stručně řečeno, skutečně komplexní práce na ochraně životního prostředí musí být zároveň i prací hluboce duchovní.“ (Hogue, 2010)

Každý, kdo viděl rozmáchlé, organické stavby unitářského architekta Franka Lloyda Wrighta, chápe, z čeho čerpal svou inspiraci. Jak sám Wright řekl: „Věřím v Boha, jen jej nazývám Přírodou.“ Do svých staveb často vnášel přírodní prvky, jakými byly přirozené světlo, rostliny, přírodní tvary a voda. S přirozenými zemskými procesy a cykly ho pojil intuitivní vztah a pro své zákazníky vytvářel prostory, kde mohli žít v souladu s přírodou. U některých z těchto sta-

veb svou inspiraci čerpal z domů v korunách stromů.

Což mi připomíná další příběh, respektive film. Filmy jsou z hlediska technologií často velmi poučné. V roce 2009 režisér James Cameron natočil podívanou plnou speciálních efektů, která značnou část jedné generace přiměla vnímat přírodu novým pohledem. Jeho film *Avatar* nese silný politický apel. Vypráví o invazi destruktivní militantní kultury na nedotčenou planetu Pandora s cílem využít jejích přírodních zdrojů bez ohledu na dopady, které tento krok bude mít na životní prostředí či obyvatele planety. Diplomatické pokusy o nenásilné přesídlení populace Na'vi mimo místo plánované těžby skončí vyvražděním mírumilovného národa a zničením domova jejich předků v korunách starobylého stromu. Lid Na'vi uctívá Eywu, božstvo, které se podobá bohyni nazývané v řecké mytologii Gaia neboli matka Země. Eywa vystupuje jako neosobní božská síla, jejímž úkolem je udržovat křehkou rovnováhu mezi vším živým. S Eyvou je energetickými a komunikačními cestami, na mystické i biologické úrovni, propojeno vše na Pandoře. Na úrovni biologick-

Meyer May House v Grand Rapids (USA), navržený Frankem Lloydem Wrightem.
(Foto © Shutterstock.com.)

Thich Nhat Hanh (narozen 1926), vietnamský buddhistický mnich a mírový aktivista. (Foto © Shutterstock.com.)

ké je zdůrazněna zásadní důležitost zachování fyzického ekosystému planety. Propojení všech forem života je ve filmu znázorněno tím, že lidé Na'vi se duchům zvířat zabitých pro potravu či v sebeobraně omlouvají nebo jim vzdávají dík. Název filmu i vyobrazení lidí Na'vi jsou odvozeny od vyobrazení hinduistického boha Krišny, který je pozemským ztělesněním, tedy avatarem, boha Višny. Hinduismus učí, že v průběhu věků se avatarové objevovali v lidské i zvířecí podobě, aby obnovili rovnováhu mezi dobrem a zlem.³ *Avatar* je dobrodružným pojednáním o ekologické teologii. Obyvatelé Pandory vnímají krásu stvoření jako systém a sami sebe považují za součást tohoto celku.

Buddhistický učitel Thich Nhat Hanh (Tick Not Han) hovoří o důležitosti vědomé péče o matku Zemi a o tom, že nejvyšší formou modlitby je skutečné propojení se Zemí.⁴

3 Viz <https://www.thebereancall.org/content/avatar-gospel>

4 *Thay: Beyond Environment*. Dostupné z <http://www.ecobuddhism.org/wisdom/interviews/thn-be> (verze z 2015-08-28).

David Suzuki, vědec, ochránce životního prostředí a přední představitel oboru dlouhodobě udržitelné ekologie, také zdůrazňuje důležitost toho, aby se při řešení ekologické krize věnovala pozornost i duchovnímu rozměru: „Způsob, jakým vnímáme svět, formuje to, jak se ke světu chováme. Bude-li hora božstvem, a ne pouhou hromadou rudy, bude-li řeka žilou země, a ne pouhým zdrojem vody, bude-li les posvátným hájem, a ne pouhou zásobárnou dřeva, budou-li ostatní živočišné druhy biologickými příbuznými, a ne pouhými zdroji, bude-li planeta naší matkou, a ne pouhou příležitostí – pak se k sobě navzájem budeme chovat s větší úctou. Je proto naším úkolem snažit se na svět dívat z jiného pohledu.“⁵

V rámci ekospirituality se setkávají různí lidé a různé postupy, v nichž se zrcadlí různá duchovní a environmentální zkušenost a chápání a propojuje se vědecké a náboženské pojetí světa. V dnešní době jsme svědky toho, jak se vyvíjí vědomí, které jde za hranice duality člověk/země, nebe/země, mysl/tělo.

5 Viz https://en.wikipedia.org/wiki/Spiritual_ecology#cite_note-21

Vzpomeňte si, kdy vás zasáhl úžas, milost, pocit bezmezní lásky a nezištnosti, pocit propojení. Leželi jste v trávě a pozorovali nebe? Toto jsou vlákna a kořeny, které nás pojí s krásou a podstatou všeho stvoření. (Foto © Shutterstock.com.)

Zkoumání ekospirituality nám může pomoci odkrýt jednotu a vzájemnou provázanost všech plodů stvoření. Vzájemně propojenou síť veškeré existence, jíž jsme součástí.

Letos v létě jsem pobývala v Kanadě, u jezera uprostřed nedotčené a divoce krásné přírody. Je to místo, kde jsem léto trávil v dětství, místo, kam se má mysl i srdce obrací ve chvílích meditace nebo hledání vnitřního klidu. Nad hlavou tady krouží orli, hráze si tu staví bobří, voda je tu chladivě osvěžující, obloha je tady posetá hvězdami, západy slunce tu berou dech a ano, i komáři tady jsou. Toto místo mi vždy bylo chrámem, kořeny i křídly. Vždy to bylo místo, kam se mohu vydat, fyzicky i duševně, hledat božské a propojit se s Duchem. Tak jako mnoho jiných lidí, i já v přírodě zkoumám její duchovní rozměr a nacházím v ní svého Ducha.

Kam chodíte vy? Dokážete si to místo představit? (Zavřete oči, uvolněte se.) Vzpomeňte si, kdy vás zasáhl úžas, milost, pocit bezmezní lásky a nezištnosti, pocit propojení. Seděli jste přitom u vodopádu? V mořských vlnách?

Leželi jste v trávě a pozorovali nebe? Cítili jste nezkrotnou sílu blížící se bouře? Hleděli jste do tváře narozeného dítěte? Slyšeli jste dětský smích? Nebo jste pozorovali nespoutanou radost psího dovádění? Toto jsou vlákna a kořeny, které nás pojí s krásou a podstatou všeho stvoření, se vším co existuje, existovalo a existovat bude. Někteří to nazývají Bohem, někteří přírodou.

Ve své krásné a moudré knize *Braiding Sweetgrass (Spletené z trávy)* kanadská botanička Robin Wall Kimmererová, v jejíchž žilách koluje krev původních amerických obyvatel, představuje příběhy vycházející z přírodní moudrosti a vypráví je z pohledu vědy a tradice. Stránky její knihy jsou protkány hlubokými příběhy, já se však dnes s vámi podělím pouze o jeden z nich, příběh o astrách a zlatobýlu. Kimmererová píše o tom, jak nesmírně krásná jsou pole v jejím kraji v září. „Jako kdyby období sklizně nestačilo – broskve, réva, kukuřice, dýně –, jsou i pole protkána zlatistou výšivkou a temné fialovými skvrnami. Prostě mistrovské dílo.“

Na střední škole svému výchovnému poradci oznámila, že chce na vysoké škole studovat botaniku, protože chtěla „zjistit, proč se astry a zlatobýl vedle sebe tak báječně vyjímají“. Poradce ji nebral příliš vážně a odpověděl: „Ničím takovým se věda nezabývá.“ Zkusila to tedy znovu: „Ráda bych zjistila, kde se bere léčivá síla rostlin, proč se z vrbového proutí dají plést košíky a proč jsou jahody, které rostou ve stínu, sladší.“ „Ani tohle žádná věda nezkoumá,“ odtušil poradce. „Chtěla jsem zkrátka vědět proč. Proč rostou vedle sebe, když by mohly růst samostatně? Sám Einstein řekl, že ‚Bůh nehraje kostky s vesmírem‘. Proč je svět tak krásný?“

Studovala vzorce, fakta, čísla, poznávala zákonitosti seriózní vědy, učila se pracovat s důkazy a logikou. Už jako doktorka biologie se Kimmererová setkala s navažskou ženou, která se s ní podělila o své znalosti předávané z pokolení na pokolení. „Vyprávěla mi o všech rostlinách, se kterými se člověk mohl setkat v jejím údolí. O každé mi řekla, kde roste, kdy

kvete, které rostliny rostou v její blízkosti a jaké mezi nimi panují vztahy, kdo se tou rostlinou živí, kdo si z ní staví hnízda, jaké léčivé účinky má. Hovořila o kráse.“ To, co se dozvěděla, pak Kimmererová porovnála s vědeckými poznatky a uvědomila si, že v oku existují speciální barevné receptory a že existují barvy, které se navzájem zvýrazňují.

Astry a zlatobýl to vědí už dávno. Rostou-li vedle sebe, jejich nápadný kontrast je mocným magnetem pro včely, které je na louce snáze najdou. Tím, že rostou vedle sebe, je jejich šance na opylování vyšší, než kdyby rostly samostatně. Jedná se tedy o výhodné spojení.

Kimmererová píše: „Toto zářijové spojení fialové a zlaté je živou ukázkou oboustranného prospěchu. Moudrost tohoto propojení spočívá v tom, že krásu jednoho osvětluje jas druhého. Věda a umění, hmota a duch, vědomosti původních obyvatel a západní vědy – dokážou se navzájem doplňovat jako astry a zlatobýl? Když jsem jim nablízku, jejich krása mě žádá

Z Květinové slavnosti v jednom unitářském sboru v Ontariu. (Foto z: www.flower-communion.cz.)

Jsme součástí Země – my, stejně jako pulci v malé louži. (Foto © Shutterstock.com.)

o spolupráci, o to, abych byla doplňující barvou a udělala něco krásného na oplátku.“

Krása Země nás žádá o to, abychom udělali něco krásného na oplátku. Ano. Cítím to. Slyším to. Vidím to. Vy také?

I na tomto místě panuje mezi květinami a lidmi výjimečný vztah. Před 95 lety zakladatelé unitářské církve v Československu, Rev. Norbert Fabian Čapek a Rev. Mája Čapková, využili přírodních krás své rodné země a pro členy svého společenství vytvořili spojující obřad. Květinová slavnost se později stala tradičním obřadem po celém světě a lidem vypráví o kráse rozmanitosti, pevnosti společenství a trvalosti našeho spojení s přírodním světem.

Síla a přitažlivost tohoto prostého obřadu ukazuje, jak naše rituály oslavují náš vztah k nevšední, přirozené kráse života, jak věci, které bychom jinak považovali za samozřejmost, proměňují v posvátné artefakty, jak nás nutí uvědomovat si to, jak jsme propojeni mezi sebou, jakož i se všemi plody stvoření. Obřady mají moc probudit v nás schopnost znovu

slyšet, vidět, cítit a rozpoznat prastaré vědomí toho, že náležíme k něčemu většímu, než jsme my sami, co přesahuje rozměr našich samostatných životů.

Súfijský učitel Llewellyn Vaughan-Lee své pojetí spirituální ekologie zasazuje do kontextu kolektivní evoluční expanze směrem k jednotě, kdy všichni směřujeme k tomu, abychom zemi a lidstvo – respektive vše živé – vnímali jako navzájem propojené. Ve světle vize a prožitku jednoty se termín „spirituální ekologie“ stává zbytečným. To, co je prospěšné pro Zemi, je duchovní. To, co je duchovní, je prospěšné pro posvátnou Zemi.⁶

Kdysi jsem věřila, že jsem na Zemi pouhým hostem, jen na krátkou chvíli. Jako Kanadanka jsem byla vychovávána k tomu, abych na návštěvu svým hostitelům přinesla dárek, abych si ráno ustlala postel a vůbec se snažila o to, abych při odchodu zanechala místo ve stejném nebo lepším stavu, než v jakém jsem je našla.

⁶ Viz https://en.wikipedia.org/wiki/Spiritual_ecology#cite_note-spiritual_ecology-14

Pořád si ještě myslím, že jsem dobrým hostem, ale své místo na Zemi už vnímám jinak. Nejsem tu na návštěvě. Patřím sem, stejně jako sem patřili moji předkové. Tahle zářivá modrozelená koule je mým domovem. Ne však v tom západním smyslu slova, kdy je dům majetkem, který se uklízí, jednou za čas opraví a pak se ziskem prodá. Země je pro mě místem ve smyslu rčení „domov je tam, kde máš srdce“. Miluji zvuk větru v korunách stromů, vůni čerstvě posečené trávy, chuť zralých broskví a jedinečnou krásu zapadajícího slunce. Miluji Zemi. Jsem tu doma, protože vím, že Země mě miluje. Víím to, protože mi dává jablka, obilí, ze kterého upeču chléb, vejce, déšť, květiny, motýly, kteří jsou jako milostné vzkazy předávané po třídě, posílá za mnou posly lásky, jako třeba mého psa Vitu, jehož jméno znamená život.

Jsem tu doma stejně jako včely, které vyrábí med, nebo jako sokol, který ve výšce číhá na svou kořist. Nejsem jen host, který přinese víno a čokoládu, a nejsem ani pouhý majitel domů, který má na starost opravu střechy a příjezdové cesty. Jsem milována matkou Zemí, naším zdrojem života a podstatou bytí, která je nadána, možná i stižena, schopností vytvářet i ničit, chránit i škodit, oslavovat a pečovat i zatracovat a ubližovat. Mám dar paměti, příběhu a učení, který mě k péči o ekosystém váže mnohem pevněji než smysl pro odpovědnost. Jsem přírodou.

Mí švýcarští příbuzní mají velkou knihovnu a chovají v úctě poznatky východní medicíny. Vedle toho také chrání vzácné, divoké orchideje, které jim rostou u domu, rádi ukazují svým vnoučatům, jak těm malým tvorečkům v jezírku rostou nožičky a jak se z nich stávají žáby, a představují jim různé druhy hmyzu, které přebývají ve hmyzím hotelu, jenž vybudovali. Ze své vlastní zahrádky sklízí ovoce, zeleninu a med a za zpěvem vzácného ptáka se klidně

vydají na několikadenní pochod. Jsou součástí Země, milují ji a jsou jí milováni. Dávají i dostávají.

Ve své knize *Braiding Sweetgrass* R. W. Kimmererová rozpracovává základní myšlenku: probuzení širšího ekologického povědomí je podmíněno poznáním a přijetím našeho vzájemného vztahu s ostatními živými bytostmi na světě. Protože jen pokud porozumíme jazykům ostatních bytostí, budeme schopni pochopit velkorysost Země a naučit se její velkorysost oplácet.

Naše spirituální reakce na environmentální krizi nám může pomoci vnímat sama sebe jako součást posvátného celku přírodního světa a vidět své já vpletené do sítě života způsobem, který vše živé obohacuje. Vnímejme svět vědomě. Vytvářejme další obřady a slavnosti, které budou oslavovat div života a našeho vzájemného propojení. Našlapujme lehce a při ochraně životního prostředí se znovu soustředme na její smysl a duchovní rozměr.

Najdeme posvátné vlákno, kterým je podstata lidství vetkána do tapisérie stvoření, najdeme kořeny a křídla, a s tímto novým vědomím pak pohledme na svět.

Kéž se nám to podaří. Amen.

(příspěvek z konference Ekospiritualita, Praha, 15. září 2018.)

Přeložil Tomáš Martíšek.

POUŽITÁ LITERATURA

R. W. Emerson. 1836. *Nature*. Boston: James Munroe and Company. Retrieved February 3, 2018 – via Internet Archive.

M. S. Hogue. 2010. *The Promise of Religious Naturalism*. Lanham: Rowman & Littlefield. ISBN 978-0-7425-6261-5.

R. W. Kimmerer. 2014. *Braiding Sweetgrass: Indigenous Wisdom, Scientific Knowledge and the Teachings of Plants*. Milkweed Editions.

L. D. Rue. 2005. *Religion Is Not about God*. Rutgers University Press.

Hledání harmonie s naší pravou přirozeností

Jiří Motl

ÚVOD

V tomto textu budu pracovat s tezí, která se opírá o jednu z možných etymologií slova náboženství. Podle ní výraz religion vychází z latinského slova *relligo*, tedy „znovu spojit“. Náboženství je tedy cestou, která má vést k opětovnému spojení s vyšší skutečností či posvátnou rovinou existence. Někdy je tato zkušenost popsána jako spojení s Bohem. Toto spojení bývá také v mnohých tradicích popisováno jako spojení s pravou přirozeností nebo, jak říká katolický mnich John Main, jde o to „být ,znovu svázán‘ se svým vlastním středem“.¹

Problémem dnešního světa je mimo jiné to, že jsme zahlceni technickým pokrokem, jsme čím dál rychlejší a informovanější, ale v té záplavě informací přestáváme slyšet hlas naší duše. Člověk se tak potýká s jakýmsi odcizením od své přirozenosti.

Tento stav odcizení se projevuje mimo jiné i v odcizení vůči přírodě, což vede mnohdy k její devastaci. Je velkou výzvou dneška tuto devastaci zastavit a já bych v tomto textu rád ukázal, že jednou z cest může být i větší důraz na naslouchání vlastnímu nitru. Takové naslouchání totiž často vede k prožitku sjednocení s přírodou a kultivuje tak jakousi ekologickou citlivost.

V křesťanské tradici je dobrým příkladem František z Assisi. Dnes bychom řekli, že žil nejdříve konzumním způsobem života, ale pak prošel jakousi „ekologickou konverzí“ a začal prožívat hlubokou úctu ke všem živým bytostem. Dokonce někdy kázal zvířatům v lese a upozorňoval lidi na to, že mohou zaslechnout boží hlas ve zpěvu ptáků. V současné katolické církvi prosazuje velice energicky ekologickou agendu papež František, který si svoje jméno

vybral z důvodu sympatie ke sv. Františkovi z Assisi. Papež František dokonce vydal encykliku, kde zdůrazňuje, že ochrana přírody je povinností každého člověka. Ve svých projevech také vyzývá lidi k ekologické konverzi, díky které se láska k Bohu odrazí i v láskyplném vztahu ke všemu živému.

NÁVRAT DOMŮ

Překonání stavu odcizení a setkání s vlastní přirozeností je mnohými popisováno jako určitý „návrat domů“. Proto se na tomto místě pokusím rozvinout tuto metaforu, aby bylo jasnější, co tím setkáním s vlastní přirozeností myslím.

Při svých úvahách o tomto tématu jsem vzpomínal na různé zážitky na duchovní cestě, které prožívám právě jako návrat domů. Jde o zkušenost ztišení, míru nebo posvátného klidu. Jde o stav, při kterém do sebe najednou všechno zapadá, je to stav, v němž život najednou dává smysl. V těchto stavech si často oddechnu, spočinu a prožívám radost a vděčnost za život. Často si pak říkám „díky Bohu, koneč-

John Douglas Main (1926–1982), katolický mnich, mimo jiné vedl ekumenické meditační skupiny, představil nový způsob meditace, kdy křesťanské modlitby užíval na způsob manter. (Obr. převzat z commons.wikimedia.org.)

¹ John Main a Paul T. Harris, ed., *Ticho a hluboký klid: křesťanská meditace na každý den*, Praha: Vyšehrad 2016, s. 44.

Bazilika svatého Františka z Assisi, Assisi, Umbrie (Itálie). (Foto © Shutterstock.com.)

ně doma". V těchto stavech se cítím celistvější a propojenější s druhými lidmi i světem jako celkem.

Existuje jistě mnoho různých způsobů, jak realizovat vztah se svou přirozeností. Já se v tomto příspěvku věnuji jen některým, což vůbec neznamená, že jiné způsoby nejsou možné. Zaměřuji se prostě na ty způsoby, které se mně osobně osvědčily – jde o způsoby inspirované buddhistickou meditací, křesťanskou spiritualitou a psychoterapií.

BUDDHISTICKÁ MEDITACE A MINDFULNESS

Pro buddhismus je navazování kontaktu s pravou přirozeností naprosto zásadní. Forem buddhismu je celá řada, já se zde budu věnovat zejména zenovému buddhismu, s kterým mám více zkušeností.

Pro mě byl zen velice lákavý v tom, že mi neřikal, v co mám věřit, a vedl mě k tomu, že když se ztiším, promluví ke mně můj vnitřní mistr. To je myslím něco, co může být sympatické i unitářům.

Zenová meditace je metodou bdělé pozornosti, důležitým momentem je přítomnost a odevzdání se. Jde o prosté pozorování toho, co se děje uvnitř i vně. Tato praxe je spojena s důvěrou v to, že když se odevzdáme přítomnému okamžiku, nastartují se očistné a transformační síly. Prakticky je možné meditaci provozovat ve skupině lidí, nebo individuálně. Doporučuji vyzkoušet obě varianty. Nejčastější formou meditace je sezení v tichu, ale existují i jiné formy, jako je například meditace při chůzi.

Obecně jde o to, zpomalit, ztišit se a zkusit naslouchat vlastní přirozenosti. Meditací může být i chvíle, kdy stojíme třeba ve frontě. Takovou chvíli je možné využít k prohloubení uvědomění a posloužit nám v tomto směru může zaměření se na dýchání. Stačí se soustředit na dech, nijak ho nekontrolovat a jen si všimnout, jak dýcháme. Je to prostě chvíle bdělé pozornosti. Cílem přítom je, aby se postupně všechny aktivity staly meditací a člověk tak produchovnil svůj každodenní život. Meditativně je pak možné prožívat třeba i umývání nádobí.

„Pro mě byl zen velice lákavý v tom, že mi neříkal, v co mám věřit, a vedl mě k tomu, že když se ztiším, promluví ke mně můj vnitřní mistr.“ (Foto © Shutterstock.com.)

Během zenové praxe je možné zažít to, že se člověk v tichu setkává s hlubokým zdrojem života. Někdo tento zdroj nazývá Bůh, někdo ho nazývá buddhovskou přirozeností, jindy je označován jako pravá přirozenost. Když jsem se kdysi ptal mistra, jak mám meditovat, řekl mi: „Sedni si a nic nedělej. Snaž se nepřekážet, ať se tvoje přirozenost může projevit.“

Metody podobné zenové meditaci dnes využívá celá řada lidí i v sekulárním kontextu. Dobrým příkladem je metoda, která se nazývá mindfulness. Jde o různá cvičení, která jsou inspirovaná buddhistickou meditací. Do češtiny se toto slovo překládá jako „všímavost“.

Mindfulness je populární metoda, která má podporovat duševní zdraví. Mnohé studie přitom dokazují účinnost těchto technik v různých kontextech. Ukazuje se například, že využívání této metody s dětmi ve škole může přispět k lepší atmosféře ve třídě. Člověk díky ní může odhalit některé chorobné mechanismy svého myšlení a prožívání.

Když člověk prožívá něco špatného, často si to ještě zhoršuje tím, že si říká: „Proč zrovna

já? Proč to nemůžu snášet jako jiní lidé?“ A když je člověku dobře, tak si mnohdy také zhoršuje svůj stav tím, že si říká: „To nebude dlouho trvat. To znám, minule mi bylo dobře a pak to byl strašný propad.“ Nebo: „Proč nemůžu takto radostně prožívat každý den?“

Zajímavé je, že řada křesťanů odmítá metodu mindfulness, protože se inspirovala v jiné než křesťanské tradici. Obavy těchto křesťanů jsou také spojeny se strachem z nicoty, protože buddhismus často mluví o prázdnotě. Obávají se

„Když člověk prožívá něco špatného, často si to ještě zhoršuje tím, že si říká: ‚Proč zrovna já? Proč to nemůžu snášet jako jiní lidé?‘ A když je člověku dobře, tak si mnohdy také zhoršuje svůj stav tím, že si říká: ‚To nebude dlouho trvat...‘“

(Foto © Shutterstock.com.)

Mistr v tomto příběhu nalévá žákovi čaj z konvice, ale nepřestává, i když je hrníček plný. Čaj tedy rozlije. Poté žákovi vysvětluje, že je jeho mysl jako hrníček. Nejdříve je třeba hrníček vyprázdnit, aby se do něho něco vešlo.
(Foto © Shutterstock.com.)

tedy skrytého nihilismu. Je pravda, že buddhisté někdy mluví o vyprázdnění nebo o prázdnotě, která prostupuje veškerým bytím. Ze strany těchto křesťanů jde však o chybné porozumění. Praxe odevzdání se prostě přítomnosti, aniž bychom ji vyplňovali zbožnými slovy a obrazy, je naopak cestou, jak nechat Boha naplnit přítomností vírou, nadějí a láskou.

Velice známý je v tomto kontextu příběh o rozhovoru žáka s mistrem. Mistr v tomto příběhu nalévá žákovi čaj z konvice, ale nepřestává, i když je jeho hrníček plný. Čaj tedy rozlije. Poté mistr žákovi vysvětluje, že je jeho mysl jako tento hrníček. Nejdříve je třeba hrníček vyprázdnit, abychom do něj mohli znovu něco nalít. Nejde tedy o to, nechat se pohltit prázdnotou, ale spíše se nezahlcovat a umět se otevřít hlubším rovinám naší duše.

Je také třeba připomenout, že je velké množství křesťanů, kteří oceňují přínos buddhistické meditace na své duchovní cestě. Křesťané tak mnohdy znovuobjevují poklady křesťanské kontemplativní spirituality, kdy se člověk odevzdává tichu a nechává Boha naplnit přítomným okamžikem. Příkladem takového křesťana je již zmíněný John Main. V českém prostředí bychom k těmto křesťanům mohli řadit Tomáše Halíka.

GESTALT A PARADOXNÍ TEORIE ZMĚNY

Další možnou cestou k vlastní přirozenosti může být i psychoterapie. Osobně mám tuto zkušenost s gestalt psychoterapií, která patří mezi humanistické směry a inspiruje se bud-

dismem. Gestalt psychoterapie má navíc jistý ekologický akcent, protože se výrazně rozvíjela pod vlivem kontrakultury, která se vymezovala vůči konzumnímu způsobu života, vůči dobyvačné politice velmocí a také vůči devastaci přírody. Gestalt zdůrazňuje to, že celek je víc než jeho jednotlivé části, čímž podporuje jakési holistické uvažování. V tomto smyslu je gestalt inspiračním zdrojem tzv. hlubinné ekologie. Moje zkušenost s gestaltem je taková, že jeho postupy pomáhají člověku kultivovat vztah s jeho vlastní přirozeností. V tomto terapeutickém směru se zdůrazňuje prožívání přítomného okamžiku a důležitou metodou je prohlubování uvědomění toho, co se děje tady a teď.

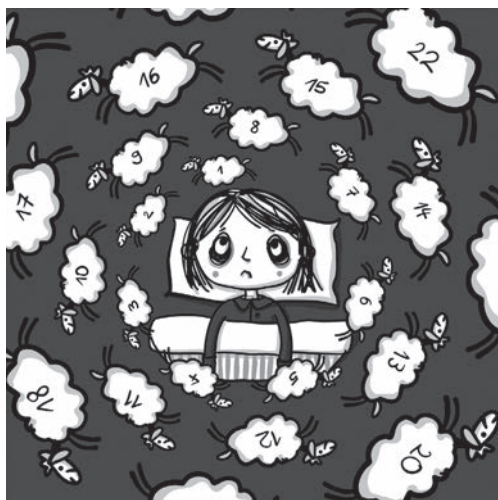
Mnohdy se zde pracuje s důvěrou v skryté síly organismu, které mají tendenci nás harmonizovat, pokud jim neklademe překážky. V tomto směru nacházíme také paralely s buddhistickým přístupem.

Rád bych zde krátce pohovořil o jednom konceptu, se kterým gestalt pracuje, a myslím, že může být inspirací i pro duchovní praxi. Jde o tzv. paradoxní teorii změny.

Tato teorie vychází ze zkušenosti, že v některých případech člověk chce změnit svou situaci, ale i když se snaží, nejde to. Ve chvíli, kdy se snažit přestane, tak to najednou jde.

Vypadá to tedy, že v takovýchto situacích jako by aktivita člověka blokovala síly, které mohou změnu způsobit.² Dobře je to vidět například v situaci, kdy se snažíme usnout. Čím

² Podobný princip už popisoval Viktor Frankl, který hovořil o tzv. paradoxní intenci.

Někdy člověk chce změnit svou situaci, ale i když se snaží, nejde to. Ve chvíli, kdy se snažit přestane, tak to najednou jde.

(Foto © Shutterstock.com.)

více se snažíme, tím méně to jde. Jistě si vzpomenete na další příklady takových situací.

Paradoxní teorie změny je velice užitečná v situacích takzvané přemotivovanosti – člověk chce tak moc, až se zablokuje. To se často týká i meditační praxe. Praktikující mnohdy touží po osvícení tak moc, že ho to zcela paralyzuje.

Klíčem přitom může být přijetí toho, jak to je, a odevzdání se situaci. Tento stav pak mnohdy uvolní prostor jakýmsi transformačním energiím. Když použijeme slovník hlubinné psychologie, tak se vzdáváme moci vědomé a odevzdáváme se moci nevědomé.³ Meditační praxe je tedy jakousi paradoxní intencí, praktikující usiluje o stav neusilování.

Paradoxní teorie změny nám může pomoci například v situacích, kdy si řekneme: „Opravdu nevím, co mám dělat.“ Křesťané v těchto situacích často říkají: „Odevzdej to Bohu.“ V lidové češtině máme pro podobné případy tuto větu: „Nech to koňovi, ten má větší hlavu.“

Koncepce paradoxní teorie změny je zvláště užitečná v dnešní době, kdy je kladen velký důraz na výkon. Jde podle mého o jakousi proti-

váhu pozitivního myšlení, kdy člověk přečnuje svou moc a tvrdí, že dokáže všechno, pokud to opravdu chce.

V současnosti je západní svět tak silně zaměřený na výkon, jako bychom zapomínali na to, že hodnota člověka nespočívá v jeho výkonu. V angličtině existuje pěkná věta, která na to upozorňuje: *Don't forget that we are human beings, not human doings.*

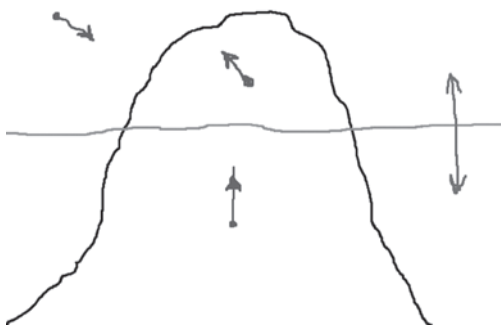
Ještě bych rád zdůraznil, že práce s paradoxní teorií změny může člověku pomoci i v situacích, kdy nakonec nedojde k žádoucí změně, protože člověku napomáhá ke smíření. Člověk někdy dokonce zjistí, že to, co chtěl, by pro něj nebylo dobré. Jeden zenový mistr mi kdysi řekl: „Dej si pozor na to, co si přeješ, mohlo by se ti to splnit.“

JUNGOVO KOLEKTIVNÍ NEVĚDOMÍ

Dalším směrem, který bych v tomto textu rád zmínil, je analytická psychologie C. G. Junga. Zaměřím se zejména na jeho koncepci kolektivního nevědomí, která velice pěkně poukazuje na skryté síly lidské duše.

Nevědomí má podle Junga oblast individuální a kolektivní. V oblasti individuálního nevědomí jsou obsahy, které tam člověk vytěsnil během svého života. Oproti tomu v oblasti kolektivního nevědomí je uložena moudrost našich předků a naším cílem je se na ni napojit. V této oblasti jsou ukryty i tzv. archetypy, skrze které se také člověk setkává s Bohem.

Pro ilustraci použijeme následující schéma.

Na schématu nahoře je oblast vědomí a dole oblast nevědomí. Jsou odděleny jakousi hranicí, která je u každého člověka jinak prostupná. Cílem lidského zrání je přitom to, aby se člověk otevíral svému nevědomí, integroval obsahy z nevědomí a stával se tak celistvější osobností.

³ Domnívám se, že něco podobného zažívají křesťané, když říkají s apoštolem Pavlem: „...nežiji už já, ale žije ve mně Kristus.“ (Gal 2:20)

Nahoře je oblast vědomí a dole oblast nevědomí. Tyto dvě oblasti jsou odděleny jakousi hranicí, která je u každého člověka jinak prostupná. Cílem lidského zrání je přitom to, aby se člověk otevíral svému nevědomí, integroval obsahy z nevědomí a stával se tak celistvější osobností. Nyní bych chtěl pomocí tohoto obrazce přiblížit, co se často děje během meditace. Meditace je vlastně metoda, která omezí přísun podnětů z vnějšího světa, jimiž je člověk běžně zaplavován. Proto meditujeme obvykle někde v tichu a ústraní.

Dále se pokoušíme omezit záplavu podnětů, kterou si člověk zajišťuje sám svým myšlením. Snažíme se tedy nechat mysl volně plynout a pokud možno ji nestimulovat. Tím se obvykle uvolní kapacita vědomí a hranice mezi nevědomím a vědomím se posouvá nebo se stává propustnější. Člověk tak mnohdy zažívá stavy rozšířeného vědomí.

V první fázi se uvolňuje kapacita zejména pro ty obsahy nevědomí, které jsme tam sami vytěsnili – to může být celkem bolestivá fáze, protože člověk odkrývá stará zranění. Tuto fázi můžeme nazývat například setkáním s vlastním stínem. Tato část duchovní praxe často působí jako generální úklid duše. Není to nic příjemného, ale ten pocit čistoty za to stojí. Když se člověk takto pročistí, vytváří tím prostor pro zážitek setkání s životadárným pramenem naší duše, který může být popsán jako setkání s Bohem.

Při popisu těchto procesů někdy Jung využívá metaforu krajiny. Když je hranice mezi vědomím a nevědomím málo propustná, tak je krajina duše odříznutá od pramene života a člověk může prožívat duševní vyprahlost. Pokud je tato hranice propustná příliš, vnitřní krajina může být pustošena povodněmi. Člověk se může cítit zaplaven obsahy z nevědomí a v krajních případech tento stav může skončit šílenstvím.

PSYCHOSPIRITUÁLNÍ KRIZE

Ještě bych se zde chtěl zmínit o konceptu psychospirituální krize, který vznikl na poli transpersonální psychologie, ale výrazně koresponduje s jungiánským pohledem na lidskou duši. Tato koncepce počítá s tím, že by měl každý člověk procházet duchovním zráním. Pokud člověk dlouhodobě nenaplnuje svoje spirituální potřeby, může se stát, že to vyvolá krizi. Můžeme si to představit tak, že se něco z nevědomí hlásí o slovo, a když to ke slovu nepustíme, může to vtrhnout do vědomí a vyvolat změněné stavy vědomí, zmatek, úzkosti i deprese. Psychospirituální krize je tedy z pohledu Junga formou duševní záplavy.

Psychospirituální krize přitom nevzniká jen z toho důvodu, že by člověk byl zaplaven příliš velkým množstvím obsahů z nevědomí, ale i proto, že nemá okolo čeho je integrovat. Tím středem je pro křesťany právě Bůh, Jung v této souvislosti hovořil o archetypu bytostného Já (the Self). Tato forma duševní krize je tedy často spojena s tím, že člověk dlouhodobě ignoruje svou přirozenost. Tato přirozenost přitom vyžaduje to, aby člověk žil v souladu se svým nitrem, v harmonii s druhými lidmi i světem jako celkem.

ZÁVĚR

V tomto textu jsem se pokusil ukázat, jak se mohou různé přístupy k vlastní přirozenosti doplňovat. Snažil jsem se také nabídnout určité praktické návody, jak je možné postupovat při hledání harmonie s vlastní přirozeností, a poukázal jsem na paralely mezi praxí meditace a praxí psychoterapie. Snažil jsem se také posílit důvěru v to, že uvnitř naší duše je mocná síla, které bychom měli naslouchat a snažit se s ní žít v harmonii. Věřím, že snaha o nastolení této harmonie vede i k jakési ekologické citlivosti. Dále jsem chtěl textem upozornit na to, že v duchovním životě je někdy lepší prostě být, než se o něco usilovně snažit. Na duchovní cestě je podle mě mnohdy prospěšnější se vzdát kontroly, než chtít za každou cenu všechno pevně držet ve svých rukách.

Kořeny ekospirituality: stručná historie s otázkami

Nicole C. Kirková

Před několika lety jsem si ze svého každoročního pobytu na mysu Cape Cod, což je rozsáhlý poloostrov na východním pobřeží Spojených států, odnesla jednu intenzivní duchovní zkušenost. Na mysu Cape Cod jsem chodila na procházky po své oblíbené pláži vklíněné mezi rozlehlý záliv a „slanovodní“ mokřad. Každý rok jsem hned po příjezdu vybalila zavazadla a vyrazila na pláž prohlédnout si skály a písek a nadechnout se mořského vzduchu. Během letních dnů, které jsem na mysu trávila, jsem na pláži byla často; někdy pár hodin, někdy jen na pár minut. Jak dny plynuly, měnila se i podoba pláže a její kamenitý povrch se postupně pokrýval kobercem písku posetým řasami.

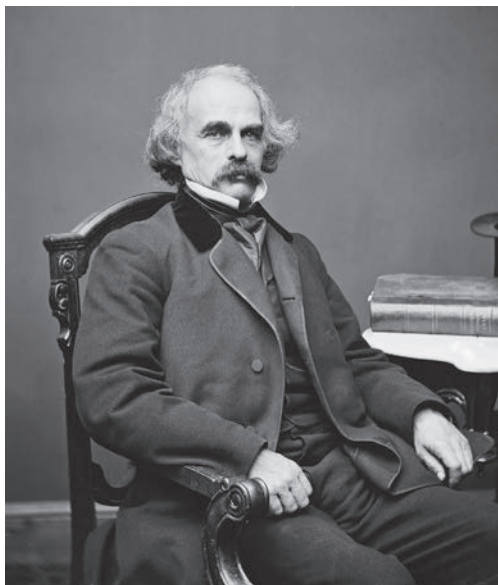
Pobřeží Cape Cod (Massachusetts). (Foto © Shutterstock.com.)

Jednoho rána jsem na pláž dorazila během odlivu a zjistila, že přes noc došlo k něčemu neobyčejnému. Kousek od břehu směrem do moře ležely čtyři velké zlatohnědé balvany, které vypadaly jako bytosti z dávnověku vyhřívající se na slunci. Spočívaly jeden vedle druhého v loužích slané vody obklopeny pískem. Noc předtím tam ovšem ještě nebyly.

Hledala jsem, kudy se na to místo dostaly. Nepochybovala jsem o tom, že tam byly dotlačeny silou lidské vynalézavosti. Vynořily se ovšem z moře. Předtím byly pohřbeny hluboko

v písku a trpělivě čekaly na den, kdy je nekonečný příval vln znovu odkryje a jejich zlatohnědý povrch opět vystaví hřejivým slunečním paprskům. V tu chvíli jsem měla pocit, že slyším zpěv andělského chóru, zaplavil mě pocit klidu a já se ocitla v přítomnosti posvátného. Cítila jsem se zakořeněná, úplná a propojená.

Má zkušenost není pro unitáře a univerzalisty ničím neobvyklým. Naopak jde o zážitek poměrně běžný. Úcta k přírodě je běžným tématem hovorů mezi návštěvníky a členy unitářských a univerzalistických sborů. Mnoho

Nathaniel Hawthorne (1804–1864), americký romantický spisovatel. (Foto © Shutterstock.com.)

unitářů jsem slyšela mluvit o potřebě prožít duchovní shromáždění v lesích, na březích jezer, na loukách nebo v prostředí vlastní zahrady. Mnoho unitářů cítí s přírodou hluboké spojení. Není náhodou, že se toto spojení odráží v architektonickém pojetí budov mnoha našich sborů ve Spojených státech. Celá řada unitářských a univerzalistických kostelů zde má velká okna, ze kterých je vidět do lesů, do polí nebo do zahrad, a příroda zde představuje ústřední bod duchovního shromáždění či bohoslužby. I v českém unitářství hraje příroda zásadní roli. Již od samého počátku jsou symbolem Pražské obce unitářů slunečnice obrácené ke slunci. Příroda je také přítomna v díle a promluvách Norberta Fabiana Čapka i v obřadech sboru, kde se již po léta pořádá Květinová slavnost.

Odkud se ale propojení unitářství a přírody vůbec bere? V následující přednášce vám představím stručnou historii vztahu mezi unitářstvím a přírodou, která nám poté poslouží jako výchozí bod k dalším hovorům a úvahám.

Historik Leo Marx své zásadní dílo *The Machine in the Garden: Technology and the Pastoral Ideal in America* (*Stroj v zahradě: technologie a pastorační ideál v Americe*) zahajuje úryvkem z deníku spisovatele a transcendentalisty Natha-

niela Hawthorna. Jednoho letního dne, přesně 27. července 1844, se americký spisovatel Nathaniel Hawthorne (1804–1864) vydal na procházku do lesů poblíž svého domova ve městě Concord ve státě Massachusetts, aby strávil odpoledne úvahami a psaním deníku.

Během onoho odpoledne svým pozorováním popsal celkem osm stránek. Většinu svých zápisků věnoval pozorování přírody, v některých pasážích využil toho, co v přírodě viděl a slyšel, k vylíčení svých pocitů. Pozoroval pozvolný pohyb slunce a stínů i hemžení kolem sebe. Vedle zvuků přírody si všímal i zvuku vzdáleného zvonu, cinkání kravských zvonců i hlasů mužů pracujících na nedalekém poli. Všechny tyto zvuky pro Hawthorna tvořily nedílnou součást obrazu přírody, který na stránky svého deníku zaznamenával.

Vtom najednou Hawthornovo rozjímání o přírodě přerušil ostrý zvuk. Klidem krajiny Nové Anglie jako nůž projelo zapískání vlaku. Hawthorne tento okamžik zaznamenal následujícími slovy: „Ale co to?! Slyším pískání parní lokomotivy – dlouhé a mučivě ostré zaječení, jehož pronikavost nedokáže zjemnit ani vzdálenost jedné míle, která mne od něho dělí. Ten zvuk promlouvá o zaneprázdněných lidech z města, kteří se z horkých ulic vydali strávit den na venkově. Vypráví příběh o neklidu a není divu, že působí tak rušivě, neboť do našeho ospalého poklidu vnaší hluk vzdáleného světa.“

Ještě chvíli trvalo, než se Hawthorne vzpamatoval z rozruchu, který zvuk parní píšťaly způsobil. Vlak tehdy stále ještě představoval technologickou novinku, která se teprve postupně rozšiřovala po celém území Spojených států. Nakonec se Hawthorne vrátil ke krajině rozprostřené před ním. Začal si znovu psát deník a vložil do něho poznámku o listech nad svou hlavou a o „překrásné rozmanitosti zeleně“.

Začala jsem Nathanielem Hawthornem, americkým spisovatelem známým svými romány *The Scarlet Letter* (*Šarlatové písmeno*) a *The House of the Seven Gables* (*Dům se sedmi štíty*), protože byl v těsném kontaktu se skupinou známou jako transcendentalisté a prostřednictvím přátel a rodinných příslušníků udržoval intenzivní styky i s unitářskými kruhy. Jeho de-

Slyším pískání parní lokomotivy. Ten zvuk promlouvá o zaneprázdněných lidech z města, kteří se z horkých ulic vydali strávit den na venkově. Vypráví příběh o neklidu. (Foto © Shutterstock.cz.)

níky obsahují záznamy o hloubavém splynutí s přírodou a jsou v nich slyšet ohlasy děl Williama Wordswortha, Samuela Coleridge, Henryho Davida Thoreaua, Margaret Fullerové a Ralpha Waldo Emersona. Příběh s parní píšťalou také postihuje jeden z aspektů moderního života, se kterými se lidstvo od konce 17. století až do současnosti potýká, tedy konflikt přírody a stroje. Představuje srážku dvou rozdílných světů – často idealizované mírumilovnosti a prostoty přírody v kontrastu s rozpínavým městským prostředím a jeho hlučnými stroji, bobtnající infrastrukturou a novými technologiemi. Všímá si také ničení přírodních zdrojů a znečišťování životního prostředí. Jak Leo Marx poznamenal, je Hawthornův zážitek z onoho červencového odpoledne motivem, který se v americké literatuře objevuje opakovaně. Marx studoval díla sepsaná od 40. let 19. století a podobné okamžiky, kdy stroje nenadále naruší relativní klid přírody, nalezl ve *Waldenu* Henryho Davida Thoreaua, v *Huckleberrym Finnovi* Marka Twaina i *Moby Dickovi* Hermana Melvilla.

Ve stejném roce, kdy si Hawthorne poznamenal zážitek s jekotem parní píšťaly, vznikl na druhé straně Atlantiku, v Anglii, sonet, v němž jeho autor horoval proti výstavbě železnice ve svém milovaném kraji zvaném Lake District. Tímto autorem byl britský básník William Wordsworth. Wordsworth popsal budování železnice v malebné krajině kopců a jezer jako „útok“ na přírodu a jako zcela zřejmý omyl. Hawthornovo znechucení i Wordsworthova kritika souzněly se stále rozšířenějším názorem, který se v Evropě a Spojených státech objevil v reakci na dynamický rozvoj měst a stále větší vliv technologií na život a práci lidí.

Leo Marx tyto momenty, kdy technologie a stroje, ať již domněle či skutečně, necitlivě vstupují do přírodního prostoru, popisoval jako „hluk, který vyvolává pocit vykořenění, rozporu a úzkosti“. Jednou z mnoha reakcí na tento pocit vykořenění, rozporu a úzkosti, jenž se z Evropy rozšířil i do Spojených států, byl prudký rozvoj umění, filozofie a literatury. Později bylo toto vzednutí nazváno obdobím romantismu.

Leo Marx (narozen 1919), profesor historie a filozofie, autor slavné knihy *The Machine in the Garden: Technology and the Pastoral Ideal in America*. (Obr. převzat z: commons.wikimedia.org.)

Romantismus je obtížné přesně definovat, ale obecně šlo o období od konce 18. do poloviny 19. století, kdy se v Evropě a ve Spojených státech objevila celá řada nových, někdy vzájemně souvisejících literárních, uměleckých, filozofických a náboženských proudů. Termín romantismus se tehdy neužíval, jde o pojem, který se poprvé objevil až na konci devatenáctého století. Mnoho vzdělanců o vhodnosti tohoto termínu pochybuje, neboť je podle jejich názoru buď příliš obecný, nebo mezi jeho definujícími prvky není dostatečná souvislost. Přesto však romantismus zůstává pojmem, kterým se označují jak historické období, tak i tehdejší literární, hudební a jiné umělecké projevy.

Chceme-li hovořit o historii romantismu, je nejlépe začít jmény spisovatelů, básníků a výtvarných umělců. V Německu mezi ně patřili filozof Johann Gottlieb Fichte (1762–1814), spisovatel Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832), malíř Caspar David Friedrich (1774–1840), ve Velké Británii William Blake (1757–1827), Mary Wollstonecraftová (1759–1797), která zemřela v mladém věku, při porodu jiné významné britské romantické spisovatelky Mary Shelleyové (1797–1851), William Wordsworth (1770–1850), Williamova sestra Dorothy Wordsworthová (1771–1855), Samuel Taylor Coleridge (1772 až 1834), Lord Byron, známý také jako George Gordon (1788–1824), Percy Bysshe Shelley (1792–1822), John Keats (1795–1821), Felicia

Hemansová (1793–1835) a samozřejmě mnoho dalších. Přechází kompletní seznam jmen by nám zabralo celé odpoledne, přičemž však z prostého výčtu jmen nevyplývá složitost historického kontextu ani skutečnost, že romantické hnutí nebylo přítomno pouze v Německu a Velké Británii, nýbrž se jednalo o hnutí celoevropského rozsahu. Romantické období se také kryje s obdobím revolucí a povstání v Evropě, nástupu nacionalismu a uvědomování si národní identity, transatlantického obchodu s otroky, budování impérií, rozšiřování koloniálních panství a první průmyslové revoluce.

Evropský romantismus je sice nesnadné definovat, skutečností však je, že se v tomto období v Evropě a ve Spojených státech objevila celá řada navzájem propojených hnutí. Tato hnutí byla středisky čilé umělecké tvorby v oblasti výtvarného umění, literatury a poezie, v níž se odrážely různé podoby národních identit a která byla v mnoha případech odsouvána na okraj či potlačována, jako například v období rakousko-uherské monarchie na území dnešní České republiky a Maďarska.

Podle literární vědkyně Stephanie Forwardové jsou základními tématy britského romantismu „úcta k přírodě, víra v léčivou schopnost přírody, nutnost dětského či naivního nazírání světa, víra ve zdokonalení člověka a v některých případech i silný sociálně reformační impuls a zájem o lidi utlačované a na okraji společnosti“. Některá z těchto témat se objevují i v ostatních romantických hnutích. Obzvláště zajímavé mi připadá to, jak se tato definice romantismu shoduje s učením transcendentalistů, unitářů ve světě i Čapkových unitářů v Praze.

V době, kdy se koncem 30. let 19. století začali ve Spojených státech scházet transcendentalisté, se na území dnešní České republiky, Maďarska a Sedmihradska objevila romantická hnutí vzešlá z obnoveného zájmu o historii a literaturu, který se objevil na konci 17. století. Vznik těchto hnutí byl mimo jiné veden snahou o vyjádření národní hrdosti a identity. V případě českého romantického hnutí, které se nejintenzivněji projevovalo v literatuře, poezii a hudbě, byl dalším hnacím prvkem rozvoje vzestup střední třídy a nesouhlas s postupnou centralizací moci v habsburské monarchii. Ro-

Karel Jaromír Erben (1811–1870), český básník, spisovatel, literární historik.

(Obr. převzat z: commons.wikimedia.org.)

mantici sbírali a studovali starší literární díla, lidové pověsti a písně.

Překládalo se do češtiny a maďarštiny, což napomohlo modernizaci těchto jazyků a kodifikaci jejich lexika a pravopisu, sepisovaly se nové slovníky. Důležitou postavou výzkumu a kodifikace českého jazyka byl Josef Dobrovský, o rozvoj a modernizaci slovní zásoby českého jazyka se zase zasazoval Josef Jungmann, jenž překládal díla jako *Ztracený ráj* Johna Milтона (v roce 1811) a mimo jiné byl také autorem monumentálního *Slovníku česko-německého* (1835–1839).

Tradiční české příběhy, legendy a lidové pověsti studoval a sbíral pražský spisovatel, knihovník a archivář Karel Jaromír Erben. Některé z těchto příběhů pak ztvárnil ve sbírce třinácti balad, která se stala inspirací pro celou řadu českých výtvarných umělců, literátů a hudebních skladatelů. Sbírkou dostala název *Kytice z pověstí národních* a stala se zásadní součástí české li-

teratury. Balady nebyly idealistickou ódou na přírodní krásy, jak tomu bylo v případě mnoha jiných romantiků. Jejich styl připomínal spíše pohádky bratří Grimmů a končily často drasticky. Zhruba ve stejném období (1772–1848) si podobným procesem, tedy sběrem starého a postupným vytvářením nového, prošli i Maďaři. Dodnes hraje přírodní poezie v maďarské literatuře zásadní roli. Zajímavostí je, že Maďaři přijali za svou japonskou podobu přírodní poezie – haiku –, která je oblíbenou literární formou děl věnovaných přírodě.

Já osobně jsem se s Erbenovou *Kyticí* seznámila na představení hudebního tělesa Grant Park Symphony Orchestra v Chicagu. Orchester hrál symfonickou báseň *Vodník* skladatele Antonína Dvořáka (1841–1904), která vychází ze stejnojmenné Erbenovy balady a vypráví dramatický příběh vodníka, který unese dívku a přinutí ji, aby se stala jeho ženou. Dívce se stýská po rodině a přátelích, a když se jí narodí dítě, prosí vodníka, aby jí dovolil navštívit domov. Vodník k návštěvě svolí pod podmínkou, že se dívka ještě téhož dne vrátí. Aby si dívka svůj návrat nerozmyslela, ponechá si vodník jejich společné dítě. Dívčina matka však nechce dopustit, aby ji dcera znovu opustila, a v návratu jí brání, i přesto, že si vodník pro dívku přijde a trvá na tom, aby se vrátila. V návalu vzteku se vodník pomstí na dítěti, které zabije a jeho mrtvolu zanechá na prahu dívčina rodného domu.

Ve svých baladách Erben pověsti oživil suggestivní rytmickou formou. Dovolím si ocitovat několik úvodních veršů, které vodníka popisují uprostřed příprav na námluvy. I dnešní čeští školáci se prý tyto verše učí recitovat zpaměti. Čerpat budu z novějšího anglického překladu od Susan Reynoldsové.

*On a poplar by the pool
The Goblin sat at twilight cool:
„Glow, moon, glow,
That my thread may sew.
For myself new boots I’m sewing,
On dry land and water going:
Glow, moon, glow,
That my thread may sew.
Thursday now—tomorrow’s Friday—
sew a coat all trim and tidy:*

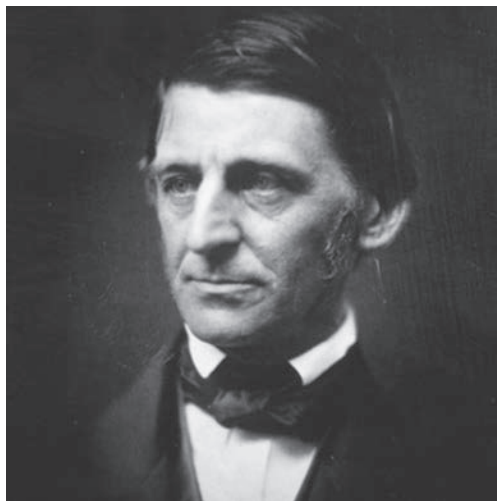
*Glow, moon, glow,
That my thread may sew.
Coat of green and boots of red,
For tomorrow I'll be wed:
Glow, moon, glow,
That my thread may sew."*

*Na topole nad jezerem
seděl vodník podvečerem:
„Sviť, měsíčku, sviť,
ať mi šije niť.
Šiju, šiju si botičky
do sucha i do vodičky:
sviť, měsíčku, sviť,
ať mi šije niť.
Dnes je čtvrtek, zejtra pátek –
šiju, šiju si kabátek:
sviť, měsíčku, sviť,
ať mi šije niť.
Zelené šaty, botky rudé,
zejtra moje svatba bude:
sviť, měsíčku, sviť, ať mi šije niť."*

Vodník je nepochybně drásavým příběhem. Zároveň je to ale příběh, který varuje před silou přírody, která dokáže svádět i trestat. Podobný motiv se objevuje i v jiných romantických dílech – například ve slavném gotickém románu Mary Shelleyové *Frankenstein*.

Evropské romantické hnutí bylo pro americkou romantickou tradici velkou inspirací. Američtí myslitelé se o britském a německém romantismu dozvídali z četby, na cestách a při studiu na evropských univerzitách. Mnoho z nich si s předními mysliteli a spisovateli evropského romantismu dopisovalo. Například Ralph Waldo Emerson přečetl mnoho děl německých autorů, které mu doporučila jeho teta Mary Moody Emersonová, a později, při svých cestách po Evropě v letech 1832 a 1833, se setkal se Samuelem Coleridgem a Thomasem Carlylem.

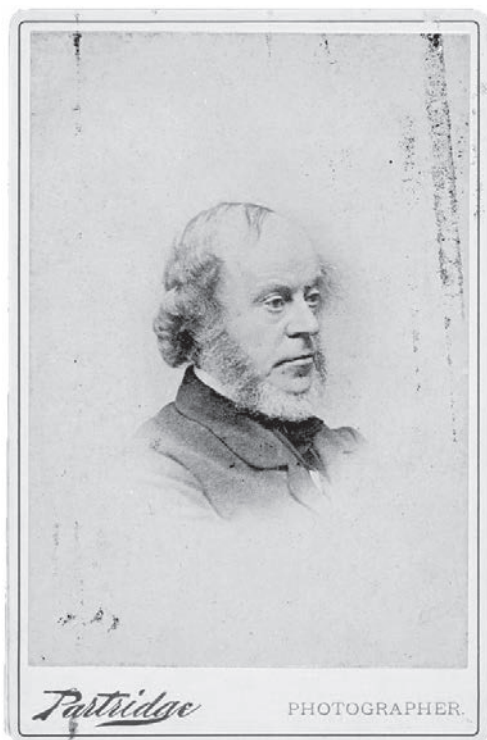
Transcendentalisté zdůrazňovali přesně ty lidské stránky, které osvícenecký racionalismus potlačoval – intuici, propojení a vědění a priori, tedy bez předchozí zkušenosti. Mladý unitářský duchovní a spisovatel Ralph Waldo Emerson si výraz „transcendentální“ vypůjčil z díla filozofa Immanuela Kanta. Kant byl inspirován i pro Fichteho filozofické myšlení a ovlivnil

Ralph Waldo Emerson (1803–1882), americký unitářský duchovní, eseista, básník a filozof, jeden ze zakladatelů transcendentalismu.
(Obr. převzat z: commons.wikimedia.org.)

celou řadu dalších německých romantiků. Transcendentalismus se v Bostonu a v Concordu ve státě Massachusetts objevil částečně jako reakce na osvícenecký racionalismus Johna Locka a částečně jako fenomén inspirovaný předními postavami britského a německého romantismu, kterými byli především Samuel Coleridge, William Blake a Heinrich Heine. Mezi další inspirační zdroje patřily i promluvy unitářského duchovního Williama Elleryho Channinga.

V roce 1836 Emerson vydal svůj esej *Nature*. Překrásnou prozaickou formou zde představil základní ideje transcendentalistického vnímání světa. Ústřední myšlenkou transcendentalismu bylo nové vidění přírody. Slovy autora „konkrétní přírodní jevy představují symboly konkrétních jevů duchovních“. Podle Emersona je „nejšťastnější ten, který si z přírody bere ponaučení o uctívání (worship) [...] o oné nepopsatelné podstatě, kterou nazýváme Duchem [...] Boha můžeme zahlédnout v hrubých obrysech, jako vzdálené zhmotnění, ovšem pokusíme-li se jej definovat a popsat, slova a myšlenky nás zradí a my zůstaneme stát bezmocní a pošetilí [...] Zhmotněním Boha budiž nejušlechtilejší duchovenstvo přírody. Ta je orgánem, jímž všeobecný duch promlouvá k člověku a snaží se jej přivést zpátky k sobě“. Emersonova slova si na-

**Frederic Henry Hedge (1805–1890),
unitářský duchovní a jeden ze zakladatelů
transcendentalismu.** (Foto © Stutterstock.com.)

šla své posluchače a brzy se vytvořila skupina podobně založených přátel, která se scházela a o těchto myšlenkách diskutovala. Dali si název Hedgeův klub, protože se poprvé sešli, když na návštěvu přijel jejich přítel z Maine – Frederic Henry Hedge. Známi byli ale i pod názvem Klub transcendentalistů.

Transcendentalistické hnutí vešlo do obecného povědomí ve čtyřech oblastech: náboženství, literatura, filozofie a sociální reformy. Ve srovnání se svými evropskými protějšky však transcendentalisté na sociální reformy kladli o poznání menší důraz. Transcendentalismus v prvé řadě vyjadřoval způsob nahlížení a chápání světa, především přírody, a lidské přirozenosti. Transcendentalismus je těžké vystihnout stručnou definicí a jasně jej nepopsal ani Emerson, ani jiní transcendentalisté. Octavius Brooks Frothingham ve svém díle *Transcendentalism in New England (Transcendentalismus v Nové*

Anglii) z roku 1876 charakterizuje transcendentalismus jako „jedinečný filozofický systém. Z praktického hlediska jde o prohlášení nezádatelné hodnoty člověka. Z hlediska teoretického jde o prohlášení o přítomnosti božského v instinktu, přenosu nadpřirozených atributů do přírodní konstituce člověka. O transcendentalismu se obvykle hovoří jako o filozofii. Vhodnější by však bylo vnímat jej jako evangelium. Jako filozofický směr je tak nejednotný, že je možné jej spíše vnímat jako několik různých systémů [...] Transcendentalismus byl [...] nadšením, vlnou citu, závanem myslí“. Své místo v transcendentalismu našly i sociální reformy, které měly různé projevy, od boje proti otrokářství a snahy o jeho zrušení, přes vytváření utopických společenství až po pomoc chudým.

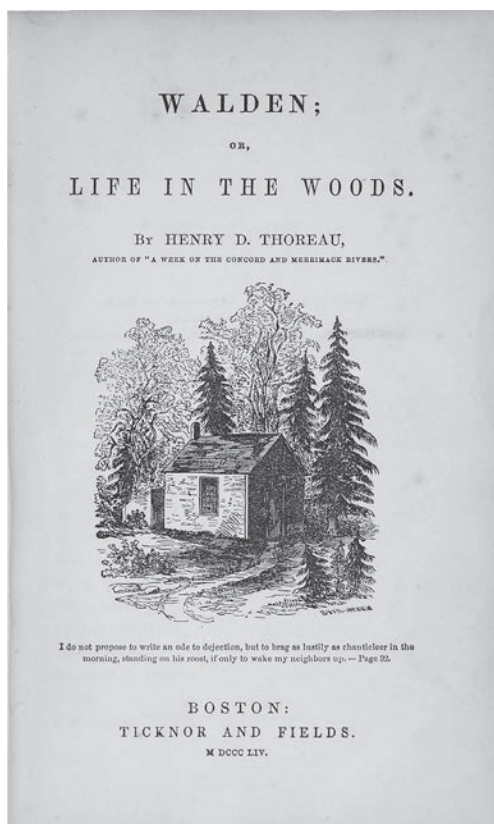
V dílech Ralpha Waldo Emersona, Elizabeth Peabodyové, Henryho Davida Thoreaua, Bronsona Alcotta, George Ripleyho, Margaret Fullerové a jiných nacházíme projevy radikálního a hlubokého vztahu k přírodě. Jejich vize Boha (či božského) je vizí jednoty všech věcí. Emerson pro označení Boha použil výraz Nadduše (Oversoul), což bylo v rámci západního myšlení revoluční pojetí. Nadduše podle Emersona představovala záblesky božského ve všech aspektech přírody a ve všech lidech. Toto spojení nelze plně postihnout rozumem, člověk je poznává skrze svou intuici. Transcendentalisté jako záblesk božského, božskou jiskru, vnímali lidské svědomí a intuici, a právě svému svědomí a své intuici se podle nich musí člověk odpovídat, neboť jim příroda slouží jako prostředek k osvícení člověka.

Ve Spojených státech sehráli zásadní roli při rozvoji transcendentalismu unitáři. Většina předních představitelů transcendentalismu pocházela z řad unitářských či univerzalistických duchovních. Ačkoli Ralph Waldo Emerson se místa unitářského duchovního vzdal, sedmáct z původních jednadvaceti transcendentalistů z řad duchovních setrvalo jak v řadách unitářů, tak ve funkcích unitářských kazatelů. Unitářství, americký romantismus a transcendentalismus pojil důvěrný vztah. Britští a američtí romantici udržovali s unitáři kontakty a v mnoha případech je s nimi pojilo pevné pouto. Americký transcendentalista Moncure Conway přesídlil

do Anglie, kde sloužil v unitářských sborech a věnoval se sociálním reformám. Díla a projevy transcendentalistů byly inspirací pro řadu amerických autorů a ekologů ještě dlouho po smrti většiny zástupců druhé generace vůdčích osobností. Dílo Henryho Davida Thoreaua *Walden* zůstává oblíbenou knihou již několikáté generace čtenářů a celou řadu autorů inspirovalo k úvahám o přírodě a jejím spojení s jejich náboženským životem.

Odkaz transcendentalismu zůstává důležitou součástí unitářské a univerzalistické teologie, aniž si vždy uvědomujeme jeho kořeny. Vedle architektonické tvorby a vzestupu moderního pohanství v 70. a 80. letech 19. století se pevnou součástí života mnohých unitářských a univerzalistických obcí ve Spojených státech stala ochrana životního prostředí. Vzestup těchto hnutí vedl k tomu, že se příroda stala součástí sedmé zásady unitářství a univerzalizmu (kterou je Úcta ke vzájemně propojené síti veškeré existence, jíž jsme součástí), jakož i obecných zdrojů unitářství a univerzalizmu (duchovní učení tradic zaměřených na Zemi, které oslavují posvátný kruh života a učí nás, abychom žili v souladu s rytmem přírody). Je také možné, že se Čapkova Květinová slavnost uchytila i za hranicemi České republiky nejen pro svou krásu, ale také proto, že představuje rituální vyjádření toho, čemu dnes říkáme přírodní spiritualita.

Dvacátého čtvrtého června 1923 svolal Čapek svou obec k nové slavnosti, která měla být určitou alternativou přijímání. Jeho vysvětlení Květinové slavnosti představuje další teologický zdroj moderního unitářství: Každý z nás si volí jinou květinu a ta za něj promlouvá. I tato nádoba je pro nás symbolem. Pro nás unitáře je symbolem naší církve. Potřebujeme ji k tomu, abychom se mohli podělit o krásy i povinnosti života společenství. V řádném společenství rosteme tím, že to nejlepší, co v nás je, dáváme ve prospěch obecného blaha. Tím jsme také schopni dosáhnout toho, co by žádný jednotlivec nedokázal. Každý z nás ke svému růstu potřebuje dostávat, ze stejného důvodu však musíme i něco dávat. Jako symbol a svátost zvolili jsme to nejněžnější, nejpřístupnější a nejkrásnější, co nám příroda dává, květiny.

Dílo Henryho Davida Thoreaua *Walden* zůstává oblíbenou knihou již několikáté generace čtenářů a celou řadu autorů inspirovalo k úvahám o přírodě a jejím spojení s jejich náboženským životem. (Foto © Stutterstock.com.)

Je spojení, které mnoho unitářů cítí s přírodou, pouhou náhodou? Jak jsem naznačila ve své přednášce, nemyslím si to. Kladu si však další otázky: Čím to, že unitářská teologie byla vhodným prostředkem pro náboženské vyjádření romantismu? Bylo to odmítáním Svaté Trojice? Vyznání víry? Zázraků? Pozitivním pohledem na lidskou přirozenost? A je ekospiritualita pro nás unitáře novým pojmem a způsobem vyjádření, který však má potenciál být otevřenější?

Stejně jako romantismus a transcendentalismus je i ekospiritualita těžko definovatelná. V akademických kruzích pojem ekospiritualita zastřešuje celou řadu hnutí, mezi něž patří ekofeminismus, jenž stál u zrodu a obnovy pohanských a novopohanských tradic, hlubinná ekologie či studium tradic, moudrosti a příběhů

Květinová slavnost v Praze, 1944. (Foto archiv NSČU.)

původních amerických obyvatel, jakož i jiných původních národů.

Ptám se – co ekospiritualita znamená pro dnešní unitáře a univerzalisty? Je to stav mysli? Je to pohled? Teologie? Mystika? Jak se vyhnout tomu, aby byl jednotlivec zvýhodňován před společenstvím? Jak vést hovory, v nichž bude znít více různých hlasů a zkušeností? A pokud ekospiritualitu budeme považovat za zásadní bod našeho náboženského smýšlení, jak ji vyjádříme v běžném fungování obce, v každodenním životě a v naší práci v oblasti sociální spravedlnosti? Co je potřeba k tomu, aby byla duchovní teorií i praxí, která bude sytit náš duchovní hlad a zároveň nás bude nutit k tomu, abychom se věnovali reformě ochrany životní-

ho prostředí, tak aby účinněji řešila problémy, jež se týkají nás všech, především pak těch z nás, kteří jsou bez prostředků, utiskovaní, znevýhodnění a jejichž hlas není slyšet.

V roce 1916 unitář Earl Morse Wilbur popsal unitářství jako „mystický postoj duše“ a zároveň jako „eticky a sociálně zaměřené náboženství“. Unitářská ekospiritualita má potenciál překonat hranice romantického a sentimentálního vnímání světa a přijmout mnohem mystičtější, pestřejší a vůči rozmanitým skupinám společnosti inkluzivnější názor na sociální spravedlnost.

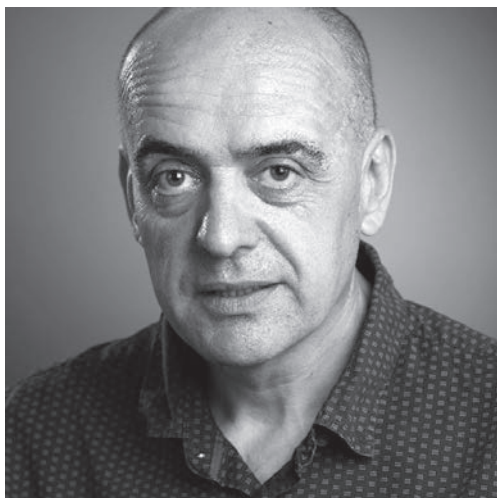
(příspěvek z konference Ekospiritualita, Praha, 15. září 2018.)

Přeložil Tomáš Martíšek.

Les žije v jiné časové škále, než je lidský život

Rozhovor s Jakubem Hruškou

Jakub Hruška, přírodovědec České geologické služby a Ústavu výzkumu globální změny Akademie věd ČR, je profesorem enviromentálních věd Univerzity Karlovy a přednáší na Přírodovědecké fakultě UK. Českou republiku mimo jiné zastupuje v Evropské unii na jednáních o ochraně ekosystémů před vlivem znečištěného ovzduší. Ve svém volnu rád rybaří a tráví čas na Vysočině.

Prof. RNDr. Jakub Hruška (narozen 1964),
přírodovědec a pedagog. (Foto archiv J. Hrušky.)

Zkoumáte člověkem způsobené změny půd, lesů a vod. V jakém stavu se nachází česká příroda?

Říci, že v katastrofickém, by nebylo správné. Ale v dobrém stavu se nenachází. Musíme navíc ještě rozlišit lesy a zemědělské půdy. Přičemž si myslím, že lesy jsou na tom dnes lépe než zemědělské půdy. I když v osmdesátých letech to bylo obráceně.

Jak to vypadalo konkrétně?

Měli jsme obrovský problém s kyselými dešti, s velkým spadem síry a dusíku, umírající Krušné hory, celé severní sudetské pohoří. Půdy byly strašně acidifikované, antropogenně oksy-selené. Po revoluci se toto podařilo docela dobře odstranit. Lesní půdy dnes nejsou v pořádku,

ale jsou v lepším stavu než zemědělské půdy. Zemědělská krajina je ve velmi špatném stavu.

Přibližte to prosím.

Máme obrovské bloky pouze jedné plodiny. Pěstuje se u nás prakticky jen obilí, kukuřice a řepka. Skoro nic jiného. Na půdu je vyvíjen extrémní tlak, jde se za obrovskými výnosy a přitom se o půdu dostatečně nepečuje.

Nejkritičtější je na tom tedy nyní zemědělská půda?

Zemědělská půda, zemědělská krajina. Je to způsobeno obrovskou intenzitou zemědělství, aby se dosáhlo rekordních výnosů. Máme dvojnásobné výnosy cukrovky, než jsme měli před čtyřiceti lety, o třetinu vyšší výnosy obilí, o čtyřicet procent vyšší výnosy kukuřice, tudíž zemědělská výroba je skutečně extrémně intenzivní.

Způsobují tyto problémy i pesticidy?

Ano, pesticidy jsou vlajkovou lodí problému. Plodiny jsou kvůli velkému tlaku na výnos velmi náchylné na nejrůznější škůdce a plevele, a proto se v obrovské míře používají pesticidy. Postřík na polích se používá až osmkrát ročně!

Jaký to má vliv na člověka?

V tuto chvíli to má na člověka nepřímý vliv, žádná z látek není akutně toxická. Kromě jedu na hraboše, Stutoxu II, což je jed na teplotně živoucí. Naprostá většina pesticidů jsou látky, které nemají akutní toxicitu. Ale kombinují se, kumulují, jejich koncentrace se zvyšují a mohou mít významný vliv na lidské zdraví. Mají celkově vliv na přírodu.

Kde je to nejvíce viditelné?

Máme dramatický úbytek hmyzu, nejen v České republice, ale i v celé Evropě a prakticky na celém světě. Jediný důvod, na kterém se všichni shodnou a který to způsobuje, je příliš intenzivní zemědělství a nadužívání pesticidů. Klimatická změna, změna struktury krajiny už jsou více spekulativní.

V Americe byl označen glyfosát jako rakovinotvorný, proběhl dokonce i soudní proces.

Rozsudky nepadly za to, že by glyfosát způsobil lidem rakovinu, ale proto, že firma Monsanto na výrobcích neuváděla, že tato látka může přispět k výskytu některých druhů rakoviny. Podle Evropské unie glyfosát není tak toxický, aby byl plošně zakázán. Před dvěma roky ale bylo blízko k tomu, že Evropská komise tzv. registraci zruší. Jenomže Německo, které bylo do té doby pro zákaz, najednou v tomto řízení otočilo. Je na tom pikantní, že koncern Monsanto koupil německý Bayer. Nechci slyšet trávu růst, ale je to tak návodné, že tuto skutečnost lze těžko pominout.

Jak je používání glyfosátu intenzivní?

To je další problém. Používání se od devadesátých let asi zdesetinásobilo. Ve chvíli, kdy se užíval na jednorázové hubení plevele, se do životního prostředí dostával daleko méně, než když se dnes na českých polích používá někdy i třikrát ročně. Na velikosti a množství záleží.

Myslíte, že jsme do tohoto bodu dospěli pouze kvůli zisku?

To je složitější. Zisk koncernů je nezpochybnitelná hnací síla. Ale zemědělci dnes tvrdí, že bez pesticidů neumí hospodařit, že to nejde. To v debatách slyším mnohokrát. Jde to, ale není to tak jednoduché. Cesta usnadňování si života je v lidské podstatě zakořeněná. Ale je to něco za něco. Zda vyšší výnosy a ulehčení práce zemědělcům vyměníme za zničenou krajinu a potenciální zdravotní rizika. Zemědělství je nejdotovanější sféra lidské činnosti. Čtyřicet procent evropského rozpočtu spolknou zemědělské dotace. Stát by měl mít možnost říct ne, toto za veřejné prostředky dělat nebudete, a měl by zhodnotit rizika. Podle mého názoru,

ač je náš stát velký, je slabý a podléhá tlaku lobbistických skupin.

Vidíte alespoň menší změny k lepšímu, nebo se situace stále zhoršuje?

Asi to ještě horší být může.

Jak dlouho je ještě tento stav udržitelný?

Těžko říct. Zdá se, že tento stav je udržitelný velmi dlouho. Zda krize přijde za deset nebo sto let, je velmi špatně odhadnutelné. Ekosystémy se obvykle hroubí rychle. Může přijít větší projev klimatické změny, kdy bude ještě větší sucho a celý tento proces ještě akceleruje.

Jak si v ochraně přírody obecně stojíme například proti sousednímu Rakousku?

Formálně si stojíme obdobně, ale věcně hůř. Na druhou stranu jsme na tom lépe než sousední Slovensko. Zajímavá věc je, že v České republice jsou čtyři národní parky. Na Slovensku jich je asi deset, ale míra jejich ochrany je daleko menší. České národní parky jsou velmi mocné instituce, mají správu parků ve svých rukou. Problém je, že zde řízení NP podléhá obecným názorům, jak se s přírodou má zacházet. U nás je obrovský odpor proti bezzásahovosti v lesích NP. Středoevropský pohled je, že les je pěstovaná zahrádka, kam se chodí na houby, a ne divočina, kam se nedá vstoupit. V tomto jsou v Rakousku dál, tam už to pochopili, v Německu také.

Jak je to v Rakousku se zemědělstvím?

Rakouské zemědělství by nám mohlo být vzorem. V Rakousku nebyla přetržena kontinuita rodinného hospodaření. Lidé tam mají k půdě jiný vztah, je to hodnota, kterou zdědili po otcích a budou ji předávat synům. Sami na ní hospodaří. U nás je 80 % zemědělské půdy v nájmu. V Rakousku se také pronajímá půda, ale většinou v rodině, například bratranec bratrančí. A ostatní na něj dávají pozor, cítí zodpovědnost za krajinu ve velké míře. Co se týče biodiverzity krajiny, tak je to něco úplně jiného, než když přejedete hranice na moravskou stranu, kde jsou pozůstatky JZD a státních statků. Obrovská pole s erozí a se všemi negativními jevy, které k tomu patří.

Lesní půdy české krajiny jsou dnes v lepším stavu než zemědělské. Zemědělská krajina je ve velmi špatném stavu. (Foto © Shutterstock.com.)

Aktivně se podílíte na změně české přírody k lepšímu, jste členem politické strany TOP 09, podílel jste se například na vypracování zákona o ochraně přírody a krajiny.

Existuje pracovní skupina TOP 09, Pirátů a Asociace soukromého zemědělství, která se zabývá ochranou krajiny. Asociace soukromého zemědělství je profesní organizace rodinných farem v České republice, která to jako jediná nevidí stejně jako Babiš a spol. Rozhodli jsme se novelizovat všechny zákony týkající se krajiny. Například jsme nedávno prosadili novelu lesního zákona, která má přispět k tomu, aby lesy nebyly smrkové plantáže, které žere kůrovec. Chtěli jsme, aby zákon dostal takové parametry, aby se v lesích dalo hospodařit lépe, přírodě blízkými způsoby. Aby zákon nebyl policejní a mohlo se počkat na přirozené zmlazení. A aby si všechny dřeviny byly rovny, to znamená neprosazovat pouze ty hospodářsky výnosné.

Co se vám již podařilo prosadit?

Například novelu zákona o myslivosti. Nyní se budou obnovovat lesy napadané kůrovcem. Počítal jsem to, a za tři roky kůrovec sežral úze-

mí o rozloze Karlovarského kraje. I přesto, že jsme pravicová strana, prosadili jsme nezczizitelnost státních lesů. Lesy jsou národní bohatství. Stát by měl lesy držet a pečovat o ně, ale lépe, než o ně pečoval dosud.

Na čem aktuálně pracujete?

Máme rozpracovanou změnu zákona o půdním fondu, který by měl alespoň částečně napravit to, o čem jsme mluvili. Aby nebyly tak velké lány, aby bylo povinné mít v polích remízky, přírodu, aby to nebyla pouze holá pláň zoraná dvakrát ročně. Aby zemědělci museli mít v půdě minimální obsah organické hmoty. O tom se nemluví, v české půdě chybí organická hmota, protože se nehnojí statkovými hnojivy. Máme málo dobytka. Chovat dobytek se nevyplácí kvůli dotačnímu nastavení. Zemědělci často sklídí obilí, a místo aby slámu zaorali a nechali ji jako „organiku“ na poli, prodají ji do Německa. Výjimka posledních let kvůli velkému suchu je, že se sláma používá i na krmení; dříve to byl odpad, který se páčil v elektrárnách. Sláma patří do půdy, když do ní „organiku“ neumíme dostat jinak.

Jste členem rady Národního parku Šumava a Krkonošského národního parku. Je přístup k ochraně přírody jednotlivých parků rozdílný?

U těchto dvou parků konkrétně ano, ale řekl bych, že se sblíží. Národní park Šumava je nejcennější část přírody, kterou v České republice máme, díky relativní přírodnosti lesů. Cesta bez zásahovosti a přírodního vývoje je tam nejdál. A je to určitě v pořádku, vždycky jsem za to bojoval. Zatímco na druhé straně Krkonoše byly spíše vnímány jako rekreační oáza Pražáků. Spousta nové výstavby, vleky, vše pro turisty, kůrovec se kácel kdekoliv. Což se nyní našťestí mění. Uvědomili si, že lidí je příliš. Pochopili, že tu přírodní přírodu musí chránit, i horské louky, které jsou výdobytkem lidské činnosti, nejsou přirozené. Péče o lesy v Krkonoších byla do nedávna ještě dost hospodářská. Zvolna se to mění, a i v Krkonoších se rozšiřují „bezzásahovky“.

Jak je to s kůrovcem v Krkonoších?

I tam přijde kůrovec. On tam je, ale ne tolik jako například na Vysočině. Budou se muset rozhodnout, jak s kůrovcovou gradací naložit. A my jim jako vědecká obec říkáme: „Nechte to být, vůbec do toho neintervenujte.“ Ať v centrální části a cenných oblastech vůbec nekácejí. Snad dojde na to, že tuto strategii přehodnotí.

Jaký je tedy nejlepší boj proti kůrovci?

Nejllepší boj proti kůrovci je nesázet smrkové monokultury. Je to běh na dlouhou trať. Chtěli jsme k tomu přispět novelou zákona. Máme sucho a teplo. V tom stavu, v jakém se české lesy nacházejí, to znamená, že jsou složeny z dospělých smrkových monokultur, se kalamitě čelit nedá. Naše rodina má padesát hektarů lesa na Vysočině. Víím, jak se to má dělat, udělali jsme všechno, co bylo v našich silách, ale příští rok to kůrovec dožere kompletně. Za současných klimatických podmínek, pokud příroda nepomůže sama, nastanou deštivá léta a zimy opravdu s velkými mrazy, minus třicet stupňů alespoň čtrnáct dní, jako to bývalo dříve, s gradací nic neuděláme. Musíme se pouze lesy snažit pěstovat jinak.

V nedávné době vznikla kontroverzní kampaň Jihočeského kraje s názvem Šance pro Šumavu. Kampaň tvrdí, že se ze Šumavy stane

měsíční krajina, pokud se nezačnou vysazovat stromy. Zároveň se vymezuje proti dalším bezzásahovým zónám. Národní park Šumava a vědci oponují, že v bezzásahových zónách již vzniká nová biodiverzita. Proč si myslíte, že tato kampaň vznikla, a jaký na to máte názor?

Vznikla z několika důvodů. Zaprvé z hlouposti. Již jsme o tom mluvili, běžný Středoevropan má za to, že les se musí pěstovat, jinak neporoste. Ale stačí se podívat do bezzásahových zón, které mají za sebou dvacet let existence, a jasně uvidíte, že ten les tam je. Les nejsou pouze dospělé stromy, má různá vývojová stadia. Přírodní fázi rozpadu jsme posledních dvě stě let eliminovali lesnickým hospodařením, stromy se včas pokácely. Lidé to neradi vidí, nelíbí se jim to, mají pocit, že by měli lesu pomoci. Ale les na tom není špatně, žije v jiné časové škále, než je lidský život.

Povídejte...

Les žije ve škálách staletí, zatímco člověk desetiletí. Když pak někteří vidí les, který prochází fází rozpadu, mají vnitřně dojem, že je to smrt a nesmí to tak být. Lidé to principiálně nechápou. Pak se snaží různé argumenty, že je to chyba a je nutné to opravit. A samozřejmě Šumava je území se spoustou potenciálních developerských zájmů. A ty vždycky stály v pozadí těchto kampaní. Stavební pozemek na Šumavě stojí stejně jako v Praze. Je tam o co bojovat.

Měly by na našem území vzniknout další národní parky?

Určitě! Národní park, který by měl vzniknout, je Křivoklátsko. Současní správci tohoto území se brání, protože přijdou o všechny své správcovské role. Lesy České republiky se velmi zpěčují, i když je to státní podnik. Zde je právě dobře vidět, jak je stát slabý. Kdyby zavelel, že na Křivoklátsku bude NP, tak by to tak mělo být. Jsou to jeho lesy.

Kdy jste si uvědomil svůj blízký vztah k přírodě a to, že je potřeba ji hájit?

Od malička mě příroda bavila. Rodiče mě k tomu nevedli cíleně. Ale můj táta byl geolog, vztah k přírodě jsme měli vždycky. Jezdili jsme na chatu na Vysočinu, rád jsem rybařil...

„Člověk si myslí, že s přírodou propojený není. Ale celý lidský život je spojený s přírodou, protože dává zdroje. Spojení je obrovské, lidé si to málo uvědomují.“ (Foto © Shutterstock.com.)

Jak jste si vypěstoval vztah k Šumavě?

Právě tehdy, když se Šumava stala kontroverzním tématem. Šumava se musí líbit každému, kdo má rád přírodu. Od začátku mi bylo jasné, o co tam jde. Tam ta příroda je a je důležité ji nechat být. Bylo pro mě alfou a omegou vysvětlovat, že je to takto v pořádku, není to chyba. Příroda se tak chová. Ve střední Evropě nemáme pořádný kus panenské přírody, málo ovlivněné člověkem. V Evropě musíme zachovat a zároveň rozšířit opravdovou přírodu, protože ani hospodářský les, ani sekané louky a ani remízky nejsou ta pravá příroda. Pokud se do Šumavy nebude intervenovat, vznikne nám nová kvalita přírody.

Jedním z témat aktuálního čísla časopisu Tvůrčí život je ekospiritualita. Jaké má podle vás dnes člověk v přírodě postavení?

Člověk má dnes postavení hegemonu. Přírodu ve smyslu lesů, polí, luk, vod, oceánů, těžby nerostných surovin ovládá poměrně dokonale. Ale velká otázka je, jak ovládá planetu jako celek. Často se hovoří o Gaie, o svébytném organismu, jehož je člověk součástí a neřídí ho. Planeta, když lidská činnost přesáhne nějaké

meze, se člověka dokáže zbavit. Protože pokud na Zemi způsobíme takovou klimatickou změnu, že tu nebude možné žít, podleli jsme zcela racionálně vyšší síle. Bude nás zde třicet miliard. A pokud spotřebujeme všechny zdroje, vypustíme všechen oxid uhličitý, naše pouť na této planetě pravděpodobně v současné podobě skončí.

Co člověku příroda dává a jakým způsobem jsme s ní podle vás propojení?

Člověk si myslí, že s přírodou propojený není. Ale celý lidský život je spojený s přírodou, protože dává zdroje. Spojení je obrovské, lidé si to málo uvědomují.

Co dává konkrétně příroda vám, a řekněme i v té spirituální rovině?

Já jsem racionální přírodovědec. Ale z přírody si беру harmonii, klid a nějakou sílu. Manželka mi na procházce často vyčítá, že mluvím o konkrétních věcech, které vidím, a ne o kráse. Krásu vnímám, ale konkrétně. Co to támhle roste, toho ptáka už jsem dlouho neviděl a sucho je hrozné, když vidím tam ten rybník... S přírodou žiju každodenně profesně i vnitřně.

Kde podle vás má u nás příroda největší sílu? Na Šumavě?

I člověkem přetvořená příroda má svou sílu. Například pěkná louka, i když je lidským výtvorem, má také velké kouzlo. Ale samozřejmě vnitřní sílu mají ty části přírody, které jsou člověkem nejméně ovlivněné. Louka je harmonická a krásná, ale neřekl bych, že je úplně silná. Silný je prales nebo divoká řeka.

Proč si myslíte, že se člověk oddělil od přírody? Byla tím prvopočátkem průmyslová revoluce?

Od přírody jsme se ve skutečnosti nikdy neoddělili. To je pouze lidský pohled na věc. Když se například neurodilo, lidé pomřeli. Od tohoto přístupu se člověk oddělil až hodně po začátku průmyslové revoluce, spíše až ve dvacátém století.

V současné době se stále silněji začínají ozývat kmeny silně propojené s přírodou, žijící například v amazonských pralesích. Podle nich tam, kam západní svět míří, je jen destrukce a smrt. Je podle vás příroda duší země?

Podle toho, co rozumíme přírodou. Pokud je příroda celá planeta, vesmír, tak všechno jedno jest. Pokud jako přírodu chápeme jen les, kam chodíme na houby, tak není.

Co pro ochranu přírody může udělat každý z nás? Je jedním z řešení tlak na politiky?

Jasně! Tlak na politiky je nutný vždy, když chcete, aby se něco změnilo. Politici si budou dělat svoje věci, dokud jim nezačnete sypat písek do soukolí. Cituji Vladimíra Špidlu: „Politikům je třeba sypat písek do soukolí, jinak si dělají, co chtějí.“ A je to pravda. Co člověk pro přírodu může udělat, je uvědomit si nadbytečné spotřebování zdrojů. Samozřejmě nejsnazší je říct, že člověk má začít u sebe. Že nemáme desetkrát za rok léta, máme mít kompost, nemáme prát tričko každý den... To jsou pravdivé věci, ale na druhou stranu, svět je globálně organizovaná entita. A i přesto, že budete žít skromně, na spoustu těchto věcí nebudete mít vliv.

Takže jsme opět u té politiky...

Ano, na to mají vliv korporace a byznys. A to, že lidé chtějí konzum. My už jsme se ho trochu

Tragédie planety není zatím tak veliká. Z kohoutku zatím voda teče a jídla je dost. A dokud toto bude trvat, šance na vědomou nápravu je bohužel poměrně malá.
(Foto © Shutterstock.com.)

nabažili, ale v Asii a Africe se ho ještě nenabažili. Těžko jim můžeme říct, že na ně nezbylo. V tomto směru je politika velmi silná a je to jeden z mála nástrojů, jak to ovlivnit. Ale protože se politik volí na čtyři roky a chce být znovu zvolen, nebude říkat voličům, co nechtějí slyšet. Jsme v začarovaném kruhu. Ale tragédie planety není zatím tak veliká. Z kohoutku voda teče a jídla je dost. A dokud toto bude trvat, šance na vědomou nápravu je poměrně malá. Musí se vrátit nějaké malé kataklyzma, aby se svět nad sebou zamyslel. Bude nutné najít plán, jak planetu restartovat a zachránit. Opravdu to nepůjde na bázi jedné země, jednoho člověka, ale celé planety najednou.

Jak vidíte budoucnost české přírody? Odo- lá tlakům developerů a lobbistů?

To záleží na nás, na společnosti, jestli jim to dovolíme. Platí to samé, co o celé planetě. Většina lidí této země musí pochopit, že je to špatně, že se tímto způsobem pokračovat nedá. A pak to skončí klidně za týden. Je to pouze otázka tlaku a nastavení pravidel.

Rozhovor vedla Kateřina Štěpánková.

Ekopohřbívání

Štěpán Mairovský

Když v září roku 1894 zemřel jeden ze slavných českých cestovatelů a mecenášů (a můj blízký příbuzný) Vojta Náprstek, přál si, aby bylo jeho tělo po smrti zpopelněno. Tento způsob pohřbu byl však v tehdejší Rakousko-Uhersku pod vlivem katolické církve zakázán, proto muselo být jeho tělo odvezeno do sousedního Německa, kde bylo zpopelněno. Vojta Náprstek se tak stal prvním zpopelněným Čechem. Ostatní si na tento způsob pohřbu museli počkat až do vzniku Československa, protože Rakousko-Uhersko do konce své existence kremace na svém území nepovolilo. K první kremaci na našem území tak došlo až 31. října 1918, a to v Liberci, kde byl zpopelněn liberecký občan Robert Jahn.

Vojta Náprstek (vpravo) se svou matkou Annou a bratrem Ferdinandem.

(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

S trochou nadsázky je možné konstatovat, že od tohoto data se naše možnosti ohledně způsobu pohřbu nezměnily a že máme dodnes na výběr pouze mezi dvěma druhy pohřbů: klasickým uložením do země v rakvi a právě kremací. Pohřbívání upravuje zákon o pohřebnictví (zákon č. 256/2001 Sb.), který přímo stanoví, že pohřbením se rozumí „uložení lidských pozůstatků do hrobu nebo hrobky na pohřebišti nebo jejich zpopelnění v krematoriu“. Cokoliv jiného je zá-

konem zakázáno. Není tak například možné tělo klasicky spálit ohněm, jak to praktikují hinduisté nebo jak by to rádi činili novopohané. Jakkoliv bych osobně pravděpodobně nevydržel pohled na lidské tělo v otevřeném ohni, nevidím důvody pro to i tento způsob pohřbívání nepovolit. Nicméně mezi alternativami ke dvěma u nás v současnosti povoleným způsobům pohřbívání mi připadá nejzajímavější ekologický způsob, který bývá nejčastěji nazýván kompostováním lidí. Jakkoliv je tento název z marketingového hlediska nevhodný, do značné míry vystihuje podstatu toho, co se s lidským tělem po smrti děje. Tělo je vystaveno procesu, během kterého zetlí a promění se v hlinu (humus). Tu je možno použít například na vypěstování nového stromu či rostliny, čímž je lidské tělo (resp. celý lidský život) začleněn do přírodního koloběhu zrození a smrti. Zakladatelka firmy Recompose, která provádí kompostování lidí, Katrina Spade, uvedla, že při jimi používaném postupu dojde k umístění těla do nádoby spolu s přírodními materiály, jako je vojtěška, piliny a sláma, které zajistí, že tělo do třiceti dní zetlí. Koneckonců i lidské tělo je vlastně ryze přírodním materiálem.

Jakkoliv je popsany způsob pohřbívání v mnohem zajímavý a z ekologického (a možná i ekonomického) hlediska výhodný, jsou situace, kdy tento způsob naložení s mrtvým tělem může být nebezpečný. Jedná se zejména o případy úmrtí na některé, dnes už naštěstí vzácné, bakteriální a virové choroby, jakými jsou například mor nebo ebola. Bakterie a viry těchto nemocí mohou přežívat v mrtvém těle poměrně dlouho, a není bohužel vyloučeno, že by se jimi

Na území naší republiky bylo provozováno jako první krematorium v Liberci – německé, od roku 1917. (Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

mohl nakazit člověk, který bude ukládat tělo ke kompostování, a nelze dokonce vyloučit, že by zárodky těchto nemocí mohly přežít i proces, kdy se tělo rozloží na humus.

Popsaný způsob pohřbívání byl v nedávné době legalizován v některých státech USA a je možný také ve Švédsku. V některých státech USA (například v Kalifornii, v Coloradu nebo na Floridě) jsou legální také jiné, rovněž ekologičtější způsoby pohřbívání, jakými jsou například

rozpuštění těla v kyselině, v louhu či v jiné tekutině.

Přiznám se, že pokud by byl ekologický způsob pohřbívání u nás legalizován, s velkou pravděpodobností bych chtěl, aby s mým tělem bylo po smrti naloženo právě tímto způsobem. A pokud do mé smrti legální nebude, pak je tu stále možnost následovat příkladu svého praprastrýčka a nechat se zkompostovat třeba ve Švédsku. Snad to ale nebude zapotřebí.

V některých státech je již povolen přirozený rozklad lidských pozůstatků pod podmínkou uzavření a zrychlené přeměny na humus. Když je proces kompostování ukončen, pozůstalým je předána vzniklá zemina, kterou mohou použít například při sázení květin, zeleniny nebo stromů. (Na snímku část hřbitova Melaten v Kolíně nad Rýnem, foto © Shutterstock.com.)

Je snazší uctívat proroky, než jako oni žít

Rozhovor s Ladislavem Pivcem

Ladislav Pivec celý život působil jako vědecký pracovník v oboru biofyziky a molekulární biologie. Po sametové revoluci se stal sekretářem Akademického hodnotitelského grémia v Kanceláři Akademie věd ČR a vedoucím pracovníkem kongresové skupiny sekretariátu zahraničního odboru. Do Unitarie poprvé přišel jako malý chlapec ještě před druhou světovou válkou, asi před osmdesáti lety. Mezi lety 1994 až 2005 působil jako předseda správního sboru NSČU. Celý svůj život se kromě vědy aktivně věnuje umění. Pro české unitáře složil hudbu nebo napsal slova k více než třem desítkám písní, z nichž většina je dnes zařazena v novém zpěvníku *Cestou světla*. Také zkomponoval několik komorních oper.

Kdy jste začal chodit do Unitarie? Pocházíte z unitářské rodiny?

Můj dědeček, učitel Miroslav Herle, objevil Společnost Svobodného bratrství hned v jejích počátcích. Díky mamince a dědečkovi jsem už jako malý začal Unitarii navštěvovat i já a o něco později také má mladší sestra. Ale za války a před válkou jsem tam chodil jen já, sestra byla za války ještě miminko. Z válečného období mám pocit obrovské sounáležitosti unitářů. Při okupaci to bylo velice obtížné, a přesto jsme chodili každou neděli na shromáždění i na úterní přednášky a komunita se udržovala funkční.

Kolik vám bylo za války let? Byl jste ještě hodně malý...

Narodil jsem se v roce 1934. Když skončila válka, už mi bylo jedenáct let. Do Prahy jsme se přestěhovali v roce 1936 a ve stejné době jsem se stal unitářem. Pamatuji si živě na dětské skupiny, vedla je sestra Rejholcová. Do kroužku nás chodilo hodně, dvacet až třicet.

Na co si ještě vzpomínáte z tohoto období?

Můj otec byl zakládající člen skautského hnutí v českých zemích. Vyrobil jsem jednou model tábora. Ale nebyl jsem s ním spokojen, a zůstal zaprášený na skřini. Jenže v Unitarii byla záhy uspořádána výstava dětských prací a otec chtěl, abych ho vystavil. Postavil jsem si hlavu, že ho tam nedám. Otec byl autoritativní a trval na svém. Ale já se vzeprel. Dostal jsem pár po-

Ladislav Pivec (naroz. 1934), biofyzik, biolog, dlouholetý předseda Unitarie, hudebník a také autor mnoha unitářských písní. (Pokud není uvedeno jinak, fotografie pocházejí z rodinného archivu L. Pivce.)

hlavků. Urazilo mě to, normálně mě naši nebili. Po mnoha letech, když už byl otec dědečkem, jsem mu to připomněl. A on se mi tehdy omluvil. „Promiň, hochu, ale zrovna byla hejdrichiáda a byl jsem s nervama nadranc.“ Angažoval se na ministerstvu sociální péče a čekal, že si pro něj každou chvíli přijdou.

Ladislav Pivec (vlevo) se sestrou a rodiči.

Pamatujete si na nedělní shromáždění?

Konkrétně si z nedělí pamatuji, že dole v předsálí velkého sálu Charlotty Masarykové byly vždycky po skončení shromáždění kolem Čapka a Hašpla hloučky posluchačů, kteří promluvy komentovali. Maminka, Miloslava Pivcová, se angažovala v Alianci žen. Bylo pro nás normální, že k naší rodinné neděli patřilo chodit do Unitarie.

Krátce po válce jste málem přišel o život.

S Radko Mráкотou jsme se domluvili, že si půjdeme hrát na válku. Otec byl nemocný, krvácel do dvanácterníku, a tak mě poslal přes les pro kozí mléko. A my jsme v lese našli poházené zbraně, plynové masky a vojenské mundúry. Všechno jsme si to navlékli na sebe a za hurónského řevu jsme proti sobě útočili. Výsledkem bylo, že nás zastavila ruská hlídka. Zatkli nás a předali Národní gardě. Dělal jsem nám „mluvčího“ a vysvětloval, že jsme Češi, a ne Němci. Vedoucí té gardy nám hrozně vynadal. Pak řekl „sundej helmu“ a dal mi takovou facku, že jsem spadl až do rohu konečné zastávky, kam nás odvezli.

V nedělní škole vznikala taková kamarádství, jako bylo to s Mráкотou?

Ano, s Mráкотou jsme byli kamarádi. Byl o rok starší. Docela rád na to vzpomínám. Cho-

dil tam také jeden kluk, který se jmenoval Truneček a přinesl nám ukázat smolinec. Báli jsme se ho a chodili kolem něj po špičkách, protože už tehdy jsme věděli, že je zdrojem radioaktivního záření.

A co přednášky?

Pro mne jako dítě byly přednášky v Unitarii velmi zajímavé. Vedly mě k pochopení, že neexistuje pouze unitářství, ale také například konfucianismus, buddhismus a další duchovní směry. Myslím si, že to mělo velmi podstatný vliv na to vytvářet si vztah k jinověrcům a k lidem obecně. Vždy to bylo na bázi tolerance a snahy o pochopení, nikoli zesměšnění.

Kdy jste přešel do mládeže?

O nějakém ostrém přechodu nemám ponětí. Mládežnické kroužky jsme si však už vedli sami. Byl jsem jedním z těch, kteří vymýšleli programy. Zvali jsme si zajímavé hosty, například grafologa. Norbert Fabian Čapek vydal zajímavou knihu *Typologie*. Byla dost kritizovaná, že je amatérská, a my jsme chtěli vědět, co je na ní pravdivé. Měl jsem k dispozici rukopis Evy [budoucí manželky Evy Pivcové, pozn. red.], který se mi moc nelíbil. Zjistilo se, že podle rukopisu je nevyrovnaná a podobně. Ovšem klíčovou věc, totiž že je předělaný levák, jsem se dozvěděl až po padesáti letech.

V Praze na Letné.

Za svého mládí jste zažil Čapka a Hašpla. Jáci byli ve skutečnosti?

Hašpl byl náš rodinný přítel. Kolikrát utěšoval mou matku, že z těch klackovitých let vyrostu. Po amerických unitářích, kteří v Československu těsně po válce působili v rámci humanitární pomoci, získala Unitaria na několik let (než ho zabavil stát) auto [Chryslera, pozn. red.]. Hašplovci tehdy bydleli na Hanspaulce, což bylo na cestě do Dělostřelecké, kde jsme bydleli my, a tak nás Karel Hašpl někdy vozil domů. Stýkali jsme se. Hašpl byl členem naší širší unitářské rodiny. Čapek za námi malými moc nechodil.

Kdy jste přestal chodit do Unitarie?

Když mě vzali na vysokou školu, nebylo moc taktické mluvit o aktivitách v náboženské společnosti. To byl rok 1952. Do Unitarie jsem začal znovu chodit až po revoluci na popud mé současné ženy Evy. Seznámili jsme se v tanečních, tehdy ale rodiče nechtěli, abychom spolu chodili. Rozešli jsme se, vstoupili jsme každý do jiného manželství a vrátili se k sobě až po padesáti letech.

Do Unitarie jste se vrátil kolem roku 1993, co se dělo poté?

Skončil jsem svoji odbornou práci pro Akademii věd ČR, už mi bylo šedesát. Dostal jsem ještě nabídku pracovat pro zahraniční odbor Akademie a organizovat kongresová setkání. V té době mě Iva Fišerová začala čím dál víc zapojovat do jednání v Unitarii, po Střejčkovské aféře jsem s ní chodil například na schůzky s právníky. Zabíralo mi to stále víc a víc času. Nakonec jsem dal na Akademii věd ČR výpověď a začal jsem pracovat jako místopředseda NSČU. Když odešla Iva do Ameriky, stal jsem se po volbách předsedou.

S čím jste do funkce předsedy vstoupil? Měl jste nějakou vizi?

Můj ideál v Unitarii byla vždy jednota a dobrá spolupráce. To po sametové revoluci neustále „haprovalo“ a „hapruje“ dodnes. Protože liberální náboženství bez odpovědnosti a bez určité orientace svého směřování a cíle je velmi neproduktivní záležitostí rozmělnující společnost. Vždy jsem se to snažil propagovat. Otevřeně mohu říct, že s velkými obtížemi.

S manželkou Evou.

Během své předsednické funkce jste zažil i povodně.

To byla ošklivá doba. V Unitarii jsem byl každý den. Tehdy nám hodně pomohli Američané. Zrekonstruovat sály trvalo půl roku.

Celý život jste zasvětil práci ve vědě, biofyzice a molekulární biologii. Kdo vás k tomuto oboru přivedl a vznikla vaše láska k vědě už v dětství?

Je to vztah k životu, je to zvědavost, která není potrestána ze strany rodičů. Je to hnací síla přijít věcem na kloub a formulovat je, když si myslím, že jsou zatím formulované nedostatečně. Týkalo se to problému DNA, kde byla sice objevena struktura, ale zůstalo záhadou, jakým způsobem se ta struktura manifestuje. Což je u živých organismů velmi složitý problém.

Co bylo smyslem a cílem vaší práce?

Vyvarovat se toho, aby to byl nesmysl. Ale vědecká práce má vždycky smysl. A to i tehdy, když se dojde k negativním výsledkům. Ty řeknou pozor, tudy cesta nevede. Smysl byl v tom, aby se studium nějakým způsobem zhodnotilo.

Čím jste se konkrétně zabýval?

V mých začátcích se jezdilo na jatka pro telci brzlík a z toho se izolovala DNA. Tu jsme různými fyzikálními metodami analyzovali.

V době, kdy jsem začínal, byl názor, že DNA je kontinuální řetězec genů, který jde z jedné strany na druhou. Když jsem ale DNA podrobil analýze, zjistilo se, že jsou tam shluky, které nikdo nepředpokládal. A to byl zrod objevení tzv. opakovaných jednotek. Až 95 % DNA je v blocích, které určují identitu organismu. Například to, že myš se nemůže rozmnožovat se slonem a nevytvoří „myšosloní“ generaci.

Jaké objevy nás v budoucnu v této oblasti podle vás čekají?

Na straně jedné oprava DNA a na straně druhé lokalizace genu a následná restrukturalizace pro správnou funkci, a tím vyléčení různých chorob.

V období před sametovou revolucí jste do Unitarie nedocházel. Ale vrátil jste se do ní těsně po ní. V čem je podle vás největší rozdíl v tehdejší době a dnes?

Jak jsem již částečně zmiňoval, Unitarii dnes ubližuje jedna věc. Svoboda, která není podložena odpovědností a cíleným směřováním. Z mého pohledu by právě na cílené spolupráci a formulaci společných cílů mohla být postavena originalita a prosperita českého unitarství. Zásady, kterými NSČU žije, se příliš neliší od ekologické společnosti nebo společnosti, která má za úkol pečovat o optimální vývoj planety.

A myslím, že v určitém směru potřebujeme popsat i náš duchovní rozměr. Nemusí to být Bůh, ale návod, co jsme schopni udělat, aby příroda a společnost mohla správně fungovat. Naši duchovní by se měli snažit aktivizovat lidi, aby se tím začali zabývat.

Jaký by tedy duchovní měl podle vás být?

Jedním z hlavních úkolů duchovního by mělo být rádcovství, řekněme podle čapkovského vzoru, pastorační práce. Tím může účinně pomáhat. Jsem si vědom toho, že je to náročná úloha, ale je velmi užitečná.

Zmínili jste, že vás trápí tzv. fenomén „účelového unitářství“.

Tento pojem jsem vymyslel. Týká se osobního prospěchu a priori, před cílem poskytnout útěchu, sloužit, vyřešit a formulovat. Unitářství tu není proto, aby sloužilo k osobnímu prospěchu těm, co se cítí být proroky.

Jak sám říkáte, kromě vědy byla vaší milenkou i poezie. Vedla vás k umění rodina?

K tomu mě vedl vlastní sklon k recesismu a byl to zároveň únik.

Vaše maminka byla nadaná hudebnice a také v Unitarii se hodně angažovala jak ve

sboru, tak v komisi, která připravovala poválečné vydání zpěvníku. Talent a vřelý vztah k hudbě byl u vás v rodině odedávna?

Dědeček měl bratra Jaromíra, který byl výborný muzikant a velký dirigent. V Hlaholu má bystu. Dirigoval chvíli i ve Vídeňské opeře. Od dědečka vzešly čtyři dcery, které byly mimořádně nadané. Teta Blažena studovala konzervatoř, teta Jarmila byla skvělá klavíristka a moje maminka krásně zpívala a byla také výborná muzikantka.

V Unitarii jste také občas veřejně hrával na klavír.

Klavír je obligátní nástroj kvůli harmonii. Chodil jsem do klavíru k paní Filipové, se kterou jsme se neměli rádi. Vždycky řekla „f“, vzala mi ruku a bouchla s ní do piana. Jako starší jsem si sám našel učitele, profesora Hejdu, ředitele ústavu pro nevidomé děti, a ten mi dal hru na klavír trochu do kupy.

Klavír ale nebyl jediný nástroj, kterému jste se věnoval.

V padesátých letech jsem hrál ve velkém swingovém orchestru na kontrabas, až jako dospělý jsem začal studovat violoncello u prof. Škampy a sólový zpěv u prof. Chalabalové.

Ladislav Pivec jako předseda ústředního správního sboru na sněmu NSČU v roce 2001. (Foto archiv NSČU)

Během setkání zástupců NSČU s partnerskými obcemi z USA L. Pivec blahopřeje člence NSČU Anděle Buriánkové k 95. narozeninám, 2001. (Foto archiv NSČU.)

Pro spoustu lidí jste známý také jako jeden z autorů unitářských písní. Jaký pro vás mají význam?

Myšlenky, které jsou v těch verších formulované, mají vztah k unitářství a nabízí určitý program. Třeba píseň *Je snadné uctívat proroky*. To je věc, která je poselstvím, na něž mohou lidé navázat. Realizoval jsem se v tom a moc mě to těšilo. Co se týče mé tvorby mimo Unitarii, napsal jsem například komorní opery *Faust a Markétka na Karlově univerzitě*, *Telefon, pane premiére* a *Bohatý chudák*. Byl bych rád, kdyby se tyto věci archivovaly a třeba někdy v budoucnu zrealizovaly.

Komu jste tedy podle vás vděčný za všechny svoje talenty, které jste dostal do vínku? Bohu nebo kvalitnímu DNA?

Bohu ne, to by byla troufalost. Pán Bůh přece nemá čas se zabývat nějakým Pivcem. Je to DNA, rodina a okolnosti.

Co pro vás znamená Bůh?

Snažím se Boha ani nevzývat ani nedefinovat, ale co žiju, snažím se ho pochopit. I když není žádným způsobem uchopen ani realizo-

ván. Mám dojem, že Bůh je lidský výmysl, který od nepaměti dává návod k tomu, co se děje v přírodě a jak žít ve společnosti.

Ocitl jste se někdy v situaci, kdy věda a víra nebyly v symbióze?

Nikdy jsem se do takové situace nedostal. Svůj vztah k unitářství pokládám za pozitivní proto, že aktivizuje člověka k tomu, aby bojoval o svůj vnitřní život. Unitářství mě nikdy nepodrazilo ani nezklamalo.

Kam si myslíte, že bude české unitářství směřovat, a kam by podle vás směřovat mělo?

Kam bude směřovat, závisí na několika faktorech. Na nalezení osobnosti, která ideu dokáže realizovat a předávat dalším generacím. Na vzájemné spolupráci mezi duchovními, kteří jsou nositeli unitářské ideologie.

Máte nějaký unitářský vzor?

Měl jsem blízko ke Karlu Hašplovi.

Co vám Unitarie vzala a co vám dala?

Dává mi pořád, kontinuálně, každý den, kdy se probudím a žiju. Nevzala mi nic, protože na

Při vedení schůze
ústředního
správního sboru,
říjen 2003.
(Foto archiv NSČU.)

svých představách a ideálech jsem nemusel nic měnit ani z nich slevovat.

Co přejete českému unitářství do budoucna?

Hodně mladých lidí, kteří by se učili být moudřími. Nebáli se propagovat unitářství a nebáli se unitářsky žít. Osobně bych si přál,

aby unitářské děti chodily do Unitarie, to je cesta pro rozvoj unitářství. A také bych si přál, abychom se soustředili na hledání nových osobností, protože bez výrazných osobností to nejde. Důležité však je, aby nevznikl kult, ale spíše spolupráce s osobnostmi.

Rozhovor vedla Kateřina Štěpánková.

„Tady je moje duchovní doma,“ řekla jsem si, když mě unitáři tak úžasně přivítali

Rozhovor s duchovní Sofí Pavala

Sofia Pavala, unitářská duchovní liberecké Unitarie, pochází z Pardubic a vystudovala Husitskou teologickou fakultu v Praze. Podle svých slov se narodila v lese a má k přírodě velmi blízký vztah, nejraději ji navštěvuje na svém koni. Je umělecky nadaná. Ráda pracuje s různými materiály, z kterých tvoří sochy a další umělecké předměty. Mezi její oblíbence patří Masaryk a Ježíš Kristus.

Sofia Pavala během promluvy při duchovním shromáždění v Přístavu Liberecké obce unitářů. (Fotografie pocházejí ze soukromého archivu Sofie Pavala.)

Jaká byla vaše cesta k víře? Pocházíte z věřící rodiny?

Rodiče praktikující věřící nejsou. Ale dědeček byl katolík a párkrát mě vzal do kostela. Moje cesta víry byl postupný životní vývoj, směřování.

Proč jste se rozhodla studovat Husitskou teologickou fakultu?

Původně jsem se chtěla věnovat herectví nebo filozofii. Ale na DAMU ani na filozofickou fakultu mě nevzali. Najednou se všechno přeměrovalo jinam. Rozhodla jsem se pro Husitskou teologickou fakultu. A zjistila jsem, že mě

teologie zajímá víc. Tady u sebe vidím absolutní důvěru ve vyšší vedení. Někdy si navymýšlíte nějaký svůj cíl a myslíte si, že je to takto správně, a usilovně se za tím derete. Ale ona to není ta vaše cesta. Cesta je někde úplně jinde. Nikdy by mě třeba nenapadlo, že budu bydlet v Liberci.

Kdy jste se rozhodla stát se duchovní?

Když jsem seděla v knihovně na HTF, už jako vědecká síla, a chodili za mnou lidé jako do zpovědnice. Svěřit se a poradit se. Řekla jsem si, že bych se mohla stát ordinovanou duchovní. Kde jinde než u unitářů, protože ti jsou nejvíce otevření.

Jak jste se o Unitarii dozvěděla?

Z praxe. Při studiu jsme měli povinnou praxi u různých církví a kamarádka měla praxi právě u unitářů. Říkala mi, Sofi, běž se tam podívat, to je přesně pro tebe. Zašla jsem do Unitarie na shromáždění a tam mne tak úžasně přivítali, že jsem si řekla: tady je asi moje duchovní doma.

Jaká oblast vás v duchovní činnosti nejvíce zajímá?

Obecně mě zajímají lidé. Jsou pro mě důležité a pro ně tady jsem. Vnímám to tak, že je to moje služba. Beru to jako svoje poslání.

Liberecká obec zastřešuje dvě unitářské skupiny, Husu a Vltavu.

Vltava je v Praze a Husa je na Sychrově. Organizačně se o Vltavu stará Dáša Kmínková a o Husu Zdeněk Kout. Na Vltavu dochází zejména maminky s dětmi a programy jsou zaměřené hodně na děti. Na Huse je mateřské centrum u paní Jitky Stejskalové a děti tam také máme spoustu. Obecně se snažím, aby každý rok měl tematické zaměření. Začali jsme Karlem IV., po něm následovala Marie Terezie a letošní rok je věnován husitství. Děláme například tvůrčí dílny pro děti, ale i přednášky pro dospělé. Ke každému musíte přistupovat jinak, různě k lidem z vesnice, kde nemají například ani hospodu, a různě k lidem z města. Mají odlišné potřeby. Je to rozdílná práce.

Co hledají v Unitarii například lidé ze Sychrova, a na druhé straně lidé z Liberce? Jaké vidíte největší rozdíly? Co podle vás nejvíce potřebují?

Liberečtí členové mají rádi přednášky, rádi si poslechnou promluvu a přijdou pro meditaci, ztišení. Lidé na Huse musí čelit úplně jiným potížím, například sehnat dřevo na topení, finančním problémům... Spolupracujeme například s potravinovou bankou a děláme charitativní práci pro lidi, kteří jsou na tom opravdu špatně. Ono se to nezdá, ale v zapadlých vesničkách kolem Liberce se nežíje dobře. Tam není jednoduchý život. Zvláště pro mámy, které zůstaly na děti samy.

Liberec je obklopený krásnou přírodou. Jaký vy osobně máte vztah k přírodě?

Obrazně řečeno jsem se narodila v lese. Vnímám a cítím to tak. Alespoň dvakrát týdně

Benefiční literární hudební večer Kaya a naděje, stín laní 2019.

musím do lesa, abych se zase nabíla. Ideálně na koni, pokud to jde. První spirituální prožitek mám z lesa. Bylo mi asi deset let... Vylezla jsem na strom, na smrk, a najednou jsem věděla. Najednou jsem cítila Boha, tu přítomnost, ale tak bytostně, že jsem najednou věděla, proč tady jsem. Věděla jsem, proč je tady ten strom, proč je tady všechno... Slyšela a cítila jsem tep vnitřního řádu, tu absolutní symbiózu všeho živoucího, čeho jsem i já součástí. Odpověď na každou otázku.

Co pro vás znamená Bůh?

Pro mě to je intimní záležitost. Absolutní důvěra v to, co nás přesahuje, v to, že je vše správně. Jenom se musím dívat a naslouchat a bude to správně.

Myslíte si, že blízkost přírody probouzí v člověku spiritualitu?

Určitě.

Mají lidé v Liberci ke spiritualitě blíže, když jsou obklopeni přírodou?

K té niterné spiritualitě ano, ale oni nepotřebují chodit do kostela. Chodí právě do toho

Svatba
na kopcích
Jizerských hor.

lesa. Liberec má svůj chrám tam, v lese. Liberečané chodí hodně po horách. Potkáte třeba najednou hluboko v Jizerských horách staříčka, který kopec vyběhne rychleji než vy.

Jaký je v Liberci celkově zájem o unitářství?

Dohromady máme asi 115 členů. Když jsem zde před pěti lety začala působit, v Liberci byla pouze místní skupina. Jednou měsíčně sem byli vysláni duchovní, aby konali přednášky, o promluvy nebyl takový zájem. Začínala jsem zde postupně, nikoho jsem tu neznala. Lidé přicházeli na přednášky a vraceli se a po čase jich přibývalo. Jen díky nadšení lidí mohla v Liberci vzniknout obec. Jsme přátelé, scházíme se spolu rádi. Veškerá činnost našeho Přístavu je společné dílo. Liberecká obec unitářů je vpravdě tvůrčí obec našeho tvůrčího náboženství... Takže máme rozhodně vzrůstající tendenci. Všem svým milým lidem ze srdce děkuji, že tu pro sebe jsme!

Proč si myslíte, že je u vás o unitářství poměrně velký zájem?

Protože lidé potřebují dobré slovo, pohlazení, vyprávět se ze svého trápení i poslechnout

si něco milého, co jim rozjasní den. Nemusí řešit problémy v práci. Přijdou jenom sdílet společný prostor a čas.

Jsou podle vás lidé obecně otevřenější náboženství a duchovnosti než dříve?

To bych neřekla. Vidím to například na snoubencích. Oťukávají si mě a říkají: „Sofie, hlavně tam nezmiňuj nic o Bohu.“ Nejtěžší to pro mě asi bylo na Sychrově, na Huse. Než pochopili, že jsem člověk, který jim tam přišel pomoci, ne kázat. Jsou věřící, ale jiným způsobem. Svoji víru mají zemitější, protože musí řešit problémy, o kterých lidé ve městě ani nepřemýšlejí, a oni právě tím žijí.

Jak už jsme zmiňovali na začátku, jsou vaše obec i místní skupiny velmi aktivní. Mimo přednášek a duchovních setkání pořádáte i kondiční cvičení, večery s poezií nebo zájezdy do divadel.

Ráda bych držela tu linii, s jakou jsme začali. Aby zde byla kultura, i to, že se lidé proběhnou, zaplavou si, zameditují si, a aby to nebylo jenom o tom, že řeknu promluvu a jdeme domů. Aby tu bylo něco navíc, že jsme spolu a trávíme společný čas. Tyto aktivity mimo duchovní čin-

nost jsou velmi důležité. Už po druhé jsme byli na „unitářské dovolené“. Úžasně nás to stmelilo, je to prima.

Co to je „unitářská dovolená“?

Jeli jsme do Krkonoš, chodili jsme po horách, povídali jsme si o duchovních věcech, a nejen o nich. Je to moc hezké. Lidé se otevrou jinak než u nás v Přístavu-Unitarii.

Chystáte něco dalšího v budoucnu?

Chystám projekt, který jsem nazvala lesní meditace. Plánuji, že asi jednou měsíčně půjdeme se členy, i s lidmi z veřejnosti, meditovat do lesa.

V České republice není obecně mnoho žen duchovních. Je přístup k vám jako k ženě duchovní jiný než k muži ve stejné pozici?

Snažím se, aby mě lidé nebrali jenom jako duchovní, ale především jako blízkého člověka. Daleko snadněji se vám otevrou, a pokud chtějí, můžete jim pomoci více.

Je přístup žen duchovních k jejich práci jiný než ten mužský? V čem?

Určitě. My jsme duchovně objímaví. Ženská náruč. Spíše se mi lidé svěří, i muži. Působím více jako psycholog. Nedávno si mě paní spletla s psycholožkou, musela jsem jí vysvětlit, že jsem unitářská duchovní.

Povolání duchovní je velmi psychicky náročné. Jak se bráníte syndromu vyhoření?

Ano, práce s lidmi je náročná. Můj recept je osedlat si koně a jet do lesa. Jsem šťastná, když se mi to podaří aspoň jednou, dvakrát týdně. Věděla jsem od malička, že chci jezdit na koni. Rodiče mě od toho zrazovali, že jsem vysoká a měla bych dělat lehkou atletiku, tak jsem ji dělala. K ježdění jsem se dostala až později. Řekla jsem si, že bych si to měla splnit. A když už v tom sedle sedíte, tak víte, že koně jsou váš život.

Je důležité si plnit sny?

Jasně! Každý po něčem touží. Když člověk o ničem nesní, o nic neusiluje, stagnuje, nerozvíjí se. Člověk je pak pouze taková mátoha. Je důležité mít hnací motor, který ho pohání.

Tvůrčí dílna na téma Husité v místní skupině Vltava.

Co máte vy jako hnací motor?

Teď? Mám ráda svoji práci, jsem opravdu šťastná v tom, co dělám. Abych to dělala dobře a lépe. Aby lidé byli spokojení, abych i já byla v tom, co dělám, spokojená.

Co vás na vaší práci nejvíce těší a činí šťastnou?

Když udělám hezkou promluvu a lidé si mě ze srdce rádi poslechli. To, co mě nesmírně nabíjí, jsou svatby. Vždy se snažím obřad udělat snoubencům na míru. A když jim rozsvítím celý den, je to pro mě obrovská zpětná vazba. Jsou šťastní, a to je krásné. Tvořím ráda svatební obřady.

Jste umělecky založený člověk. Čím se přesně zabýváte a co tvoříte?

Teď toho mnoho netvořím. Ale když mám čas, pracuji se sklem. Dělala jsem takové skle-

Unitářská dovolená v Krkonoších, každoroční projekt Liberecké obce.

něné ikonky. Nebo pracuji se dřevem. Vytvářela jsem sošky. Je zajímavé, že v určité životní etapě mám určitý materiál, s kterým pracuji. Pak to kvůli času nebo možnostem opustím, a později se zase najde něco jiného. Teď se zrovna nenašlo nic, ale moc ráda píšu. Naplňuje mě to.

Co píšete kromě promluv? I příběhy?

Ano, příběhy. Ale teď na to také nemám čas. Ráda bych jednou vydala i knížku. Ale není to můj hlavní cíl. Zatím se neotevřel ten správný čas.

Co vám dává tvorba? A kdo vás k ní přivedl?

Energii znovu tvořit a znovu vymýšlet nové věci. Maminka je učitelka. Hodně dbala, abych

všechny své talenty rozvíjela. Hudební talent jsem nenaplnila, ale výtvarný a dramatický ano. Jsem vděčná za tu možnost a ten dar.

Co pro vás znamená unitářství?

Svobodně se v tom, co pro mě znamená víra, rozlétnout. Unitářství je obrovská svoboda.

Jak vidíte svoji budoucnost?

Nedívám se do budoucnosti. Žiji teď. Co bude za rok, je za rohem.

Máte v unitářské oblasti nějaký cíl?

Pro mě je důležitá cesta. A cíl je právě o té cestě. Ta je tady vždy znovu každý den. Být unitářskou duchovní mě naplňuje. Ale ač se to nezdá, tato práce je hodně náročná. Bere hodně soukromí. Není to negativum, je to fakt.

Je nějaká osoba, například z unitářství, která je vám vzorem?

Na piedestalu nikoho nemám a nikdy jsem nikoho neměla. Ráda čerpám z Masaryka. Vždy si něco přečtu a řeknu si: ano, to je ono. Nalézám v jeho úvahách to, co cítím i já. A inspiruje mě například cokoliv, co se povede kolegům.

Jaký duchovní směr je vám nejbližší?

Moje cesta je Ježíš. Jeho přikázání lásky mě inspiruje nejvíce. Jsem Češka a moje duchovní kořeny vychází z židovsko-křesťanské tradice. Teď jsem byla v Jeruzalému, a to byl takový duchovní zážitek, že se to ani slovy nedá popsat. Je to duchovní kotel, kde soužijí islám, křesťanství a judaismus. Sedm dní jsem na sebe Jeruzalém nechala působit. V posledním dni mého hledání spirituálních odpovědí ve Svätém městě jsem potkala mnicha, Slováka. Pověděla jsem mu, že jsem toho místa tak plná, že se sem chci vrátit. A on mi na to odpověděl: „No jo, to je Jeruzalémský syndrom, to se určitě vrátíte.“ Jeruzalém je pro mě asi nejsilnější místo. Pozitivně i negativně.

Slavnostní otevření nové místnosti unitářské skupiny v Huse

Kristýna Ledererová Kolajová

Živé unitářské společenství z Husy u Sychrova, součást Liberecké obce, si postupně buduje svou Unitarii. Díky pracovitosti Jitky Stejskalové, aktivní dobré duše zdejší skupiny, i dalších členů zapálených pro ideu zvelebování svého místa setkávání se zdejšímu unitářskému společenství podařilo během roku 2019 svépomocí přistavět novou místnost k jedné stávající a letnímu altánku. Prostornější domov tak získali nejen unitáři, ale i mateřské centrum Husička, které tato místní skupina již dva roky provozuje.

Zdeněk Kout a Jitka Stejskalová, dvě důležité osoby pro fungování této místní skupiny.

Slavnostní zahájení provozu v novém prostředí se konalo v podvečer 11. prosince. Již za tmy jsme po přestřižení pásky v barvách trikolory vstoupili do příjemně vytopené, osvětlené místnosti s planoucím unitářským kalichem, plné nepřeborných druhů drobných pochoutek, které připravila dámská část skupiny. Ale dobroty samozřejmě nebyly tím hlavním bodem programu. Jeho oficiální částí se ujala Sofia Pavala, duchovní Liberecké obce i Husy, a pronesla tematicky velice hezky laděnou promluvu, jež vlastně zahrnovala i poděkování všem, kteří se o zbudování nové místnosti nějak zasloužili.

Následoval společný přípitek a pak již volná část programu. Děti využívaly čas třeba k tomu, že zvědavě zjišťovaly, zda jejich „víno“ má stejnou barvu jako „dospělácké“, a hodně je zaujala také zvířátka z živého betlému, který pro ně Jitka ještě ten den přichystala ve venkovním altánku. (Živá byla jen zvířecí část betlému, lidské postavy byly zastoupeny panenkou a figurami.) Starší členové líčili historky z procesu stavby, patřičně a právem hrdí na svou práci. Jitka se Zdeňkem Koutem se starali, aby každý měl co jíst a pít, a ochotně zodpovídali všechny dotazy návštěvníků. Pokud jsem dobře počítala, sešlo se zde třináct lidí všech věkových kate-

Nová místnost je slavnostně otevřena. Není velká, ale stačí!

gorií, kteří novou místnost okamžitě a krásně přirozeně zabydleli.

Bylo to velmi milé setkání, které otevřelo (doslova, jak je vidět na jedné fotografii) kroniku Husy na začátku nové kapitoly. Hodně práce se již podařilo, mnoho jí zbývá. Ale pokud mohu soudit podle nadšení a odhodlání tohoto nevelkého společenství, místní unitáři se na ni těší. Přejme jim hodně zdaru a hřejivé atmosféry, která z této akce dýchla snad na každého, kdo se jí zúčastnil.

K novým prostorám i nová pamětní kniha a samozřejmě světlo unitářského kalicha.

Jedinečné shromáždění v transylvánském duchu v pražské obci

Kristýna Ledererová Kolajová

Unitářství s respektem k rozmanitosti cest za naplněním lidské potřeby spirituality dodnes pochopitelně zahrnuje či nějakým způsobem odráží i své křesťanské kořeny. To platí především pro některé části Evropy, kde unitářství vzniklo a po staletí se rozvíjelo, ale v určité, byť výrazně menší míře i obecně. Proto se můžeme v našich společenstvích občas setkat i se slavností přijímání (vycházející historicky ze stejnojmenné křesťanské svátosti), která se dodnes několikrát ročně (nebo někdy i častěji) koná například v části sborů ve Velké Británii, a zejména pak v obcích transylvánských, kde je stále běžnou součástí unitářského liturgického roku.

Přípravy před shromážděním: Duchovní nalévá víno, k tomu milé neformální povídání s členy obce při čaji, kávě, drobném občerstvení. (Všechny fotografie KLK.)

Co se týká českých zemí, je myslím obecně známo, že N. F. Čapek, který se s křesťanstvím ideově sice zcela rozcházel, zároveň vnímal, že není účelné zříkat se bez rozmyslu všeho z náboženských tradic předků. Pokud v nich nalézal

něco cenného a užitečného pro své pojetí unitářství, pracoval s nimi – samozřejmě vlastním, tvůrčím způsobem. Takto se nechal inspirovat i jádrem křesťanského přijímání. Jeho podstata, k níž se Čapek odkazoval, je dobře vystižena sa-

Transylvánský duchovní Norbert Rác vysvětluje velmi přiléhavě symbolický význam přijímání na českém unitářském znaku.

motným latinským výrazem, z něhož se nepřesným překladem český termín přijímání vyvinul, tedy *communio* – sdílení. Čapek pro zdůraznění oné síly a významu sdílení pro duchovní společenství vymyslel a zavedl Květinovou slavnost, která stále toto zásadní poselství obsahuje, byť

formou i myšlenkovým obsahem již křesťanskou liturgii zcela pomíjí. (Ostatně v anglickém názvu si Květinová slavnost onu vazbu k přijímání podržela dodnes: *Flower Communion*.)

Bez Květinové slavnosti si těžko představit náš liturgický rok. Jak ale s přijímáním naložily unitářské sbory i denominace, které stále hodně vycházejí z křesťanství, protože jsou historicky mnohem starší než naše relativně mladé české unitářství? Jak se vypořádaly s jeho smyslem, významem a pojetím?

Během první prosincové neděle se o tom mohli víc dozvědět návštěvníci shromáždění pražské obce, které tentokrát vedl vzácný host, Rev. Norbert Rác, duchovní nejstaršího unitářského sboru na světě, sboru z Kolozsváru (Kluže). S Petrem Samojským, pražským duchovním, se předem dohodli, že by v našem prostředí bylo zajímavější prezentovat tradiční transylvánské pojetí bohoslužby než se snažit přizpůsobit tomu, jak shromáždění pojmáme my. A pojmout první adventní neděli jako slavnost přijímání, jak

A přijímání samotné: Nejprve chléb...

... pak víno.
A nevšední
duchovní
prožitek.

jej stále čtyřikrát do roka mívají maďarští unitáři v Sedmihradsku, se přímo nabízelo.

Jazykovou bariéru jsme snadno překonali jednak díky tomu, že Norbert mluví zcela plynule anglicky, jednak díky tlumočnici Pavle Bártové, která celé shromáždění simultánně překládala do češtiny. Jen byl trošku problém najít vhodný kalich, ale i to jsme vyřešili k Norbertově spokojenosti (musím se pochlubit, že té cti se dostalo jednomu z pohárů mé domácího). Chléb přivezl Petr Samojský z jedné regionální pekárny.

Norbert ve své promluvě nejprve vysvětlil, proč je pro transylvánské sbory přijímání dosud velmi důležitou součástí liturgického roku – a vysvětlil to skvěle: pro názornost použil symboliku znaku českých unitářů, před kterým shromáždění vedl. Vše se tak rázem stalo srozumitelnější a bližší i naší vlastní tradici. Vyzdvíhl onen již zmíněný význam společného sdílení, ale společenství v tomto případě pro něho nezahrnuje jen lidský prvek, nýbrž i prvek božský, posvátný, transcendentní. Uvědomit si a prožít toto „společenství“ je smyslem rituálu přijímání. Byť s plným vědomím, že při tom prožitku nedochází k žádnému zázraku ve smyslu nadpřirozené přeměny (a to ani v symbolickém smyslu). Jak to vtipně řekl Norbert: různé křesťanské

círky se liší v teologickém chápání přijímání, tedy v tom, do jaké míry se pro ně doslovně či jen symbolicky mění víno v krev Páně či chléb v jeho tělo, ovšem pro nás unitáře je prostě víno stále jenom vínem a chléb jenom chlebem. Ale přesah nad běžné víno a chléb je pro nás v samotném aktu jejich sdílení – v té chvíli, kdy bychom se měli ve svém nitru pokusit vědomě přijmout každého, jaký je, bez předsudků a bariér. Symboličnost chleba a vína pak Norbert přirovnal k lidskému úsilí, z něhož tyto dvě věci vzešly. Vytvořeny prací, na níž se však musí lidé podílet. Není to jednoduché, získat z půdy obilí a hrozny a z nich pak chleba a víno. Je zapotřebí společné snahy, trpělivosti, pokory, učení se – a to vše dohromady je skutečně hodné oslavy.

Měla jsem z této zvláště civilně-sváteční variace přijímání ještě dlouho intenzivní radostný pocit. Ne že bych zatoužila mít tento prvek v české unitářské liturgii. Ale zažít ho autentický, vedený duchovním, jenž je zvyklý jej pro svůj sbor užívat a zároveň ho dokáže velmi prostým, a přesto působivým způsobem provést pro obec z úplně jiného prostředí, která jej de facto nezná, a to s úctou k jejím vlastním zvyklostem a obrovským vcitěním se do nich, bylo velice obohacující. O tom je naše jednota v různosti.

Sdílení světla

Kateřina Štěpánková

Unitářská slavnost Sdílení světla, která se konala 30. listopadu 2019, letos již po čtvrté, se nesla v duchu připomenutí významu svobody. Připomínala výročí třiceti let od sametové revoluce a také odkaz všech lidí, kteří neváhali za svobodu bojovat a nasadit i svůj život.

Sdílení světla 2019 bylo věnováno tématu Svoboda a obohatilo ho vydání knihy o životě amerických unitářů Marthy a Waitstilla Sharpových *Vzdorovali nacistům*. (Foto KLK.)

Tento rok se dnes již tradiční slavnost výjimečně konala mimo Unitarii, v krásném historickém mázhausu sídla Národního památkového ústavu, a to z důvodu současné rekonstrukce našich sálů. I přes obavy, zda se všech šedesát zúčastněných do pronajatých prostor vejde, se akce, díky ochotě všech uskrovnit se, velice povedla. Svátečním dvaapůlhodinovým programem provedla skvělá Musica Regina provázaná s brněnskou Unitarií, která do moderních skladeb přidává špetku moravských lidovek.

Kromě předsedkyně NSČU Kristýny Ledererové Kolajové, jež celý večer zaštiťovala nejen moderátorsky, vyzdvihli události listopadu 1989 a vnímání svobody duchovní, kteří již v té době byli ve službě našeho společenství – Jarmila Plotěná a Petr Samojský. Jarmila Plotěná, brněnská duchovní, byla během klíčových událostí v Praze. „Pokud jsme zažili zásadními událostmi naplněnou dobu, zůstane v nás ozvěna po celý život. A chtět nechtět srovnáváme, jak to

bylo tehdy, a jak je to nyní, v současné době. I listopad 1989. Pražská Unitaria byla otevřená a lidé proudili sem a tam. Dole bylo Občanské fórum [...]. Plných třicet let, kdy lidé spolu spontánně sdíleli své světlo, světlo naděje, a měli k sobě blízko. Často zahlédnu, že i přes všechny tomu bránící důvody a různé překážky, které jsou kolem nás a často v nás, stále toužíme se vrátit do onoho času sdílení světla, a to nejen o Vánocích.“ Duchovní pražské obce Petr Samojský se ve své promluvě zamýšlel i nad současnými otázkami týkajícími se unitářství. „Najdeme napříč spektrem našich rozmanitých názorů na naše politické představy sílu a schopnost se nějakým způsobem sjednotit a říct: toto jsou naše principy, toto je naše tradice, toto jsme my? Pořád je pro nás nesmírně důležitá svoboda, troufám si říct, že pro každého z nás je to ústřední téma života. Dokážeme dnes

O svobodě moc hezky promluvila mimo jiné naše významná členka Livie Dvořáková, která v době sametové revoluce působila v ústředním správním sboru NSČU. (Foto O. Svatoš.)

být svobodní i k tomu, abychom byli opravdu svobodní?“ Dvojici duchovních doplnila Livie Dvořáková, členka tehdejšího správního sboru NSČU. „Oslavujeme, a je opravdu co slavit. To víme my, kteří jsme žili čtyřicet dva let v komunistické diktatuře. Naše náboženská společnost se stala nesvéprávnou. Všechny programy jsme museli nechávat schvalovat na ministerstvu. Byli jsme sledováni. Vůbec to nebyla jednoduchá doba. Svobody si velmi považují. Není to samozřejmost.“

Tradičním akcentem slavnostního podvečera se stalo připomenutí členských i duchovenských výročí. Pět let od své ordinace oslavila liberecká duchovní Sofia Pavala a dvacet let ve službě pak Luděk Pivoňka.

Hlavním bodem programu byl slavnostní křest knihy *Vzdorovali nacistům: Sharpovi a jejich válka* z nakladatelství Unitaria. Autentický příběh amerického manželského páru, unitářského duchovního a jeho ženy, kteří se v roce 1939 rozhodli dobrovolně vydat zachraňovat lidské životy do nacisty okupovaného

Československa. Kdo si na Sdílení světla knihu zakoupil, přispěl tím na takzvanou „nocleženku“ pro lidi bez domova, což je charitativní projekt Armády spásy. Podařilo se nám vybrat peníze na krásných dvacet tři „nocleženek“!

Naše unitářské pojetí svobody, jednotu v různosti a důležitost každého z nás pro společné dílo, jsme oslavili rituálem Sdílení světla, tentokrát zastoupeného prosvícenými skleněnými paprsky vycházejícími symbolicky na všechny strany od hořícího kalichu. Duchovní, kteří se slavnosti zúčastnili, napsali společně litanii za svobodu, kterou jsme pak specifickou formou responzivního čtení všichni četli. Připomněli jsme si také význam Francouzské revoluce v prosazování ideálu svobody, rovnosti a bratrství a využili inspiraci tehdy zasazovanými stromy svobody pro vytvoření poselství svobody. Dvacet dva lístků osiky ve stromovém věnci, na které účastníci slavnosti napsali svůj vzkaz svobody, zůstane hmatatelnou vzpomínkou na tento milý, společně strávený čas.

Nedílnou součástí každého Sdílení světla je připomenutí členských výročí. Na snímku je slavnostně oznamují vedoucí tajemnice a místopředseda NSČU. (Foto K. Štěpánková)

Unitářská akademie – akce a události v roce 2020

Michal Kohout, Kristýna Ledererová Kolajová

Unitářská akademie v lednu 2020 vstoupila do svého druhého cyklu. Hodí se proto připomenout, co mohou unitáři od své vzdělávací instituce v nadcházejícím roce očekávat. Programovou nabídkou se Akademie postupně snaží pokrývat co nejširší spektrum oblastí unitářství, možností teoretického vzdělávání či duchovní praxe nebo zaměřování se na různé věkové kategorie od seniorů po mládež a zcela nově i děti.

I pro druhý tříletý cyklus akademie byl ředitelem zvolen prof. Michal Kohout. Na snímku vpředu, hovoří ke studentům v Nečtinách. (Foto Ondřej Svatoš.)

Během nadcházejícího roku by unitáře i naše příznivce mohl zaujmout hned první, jarní výukový modul, věnovaný našim tradicím, tedy unitářským dějinám v českých zemích i ve světě. Kromě uceleného přehledu se během něj lze seznámit i s životem a dílem zajímavých osobností či s přelomovými momenty unitářské historie. Budeme se věnovat i významu minulých událostí a jejich měnící se interpretaci. S tím souvisí také objevování nových témat – například otázka ženského prvku v různých obdobích vývoje našeho duchovního proudu. Zájemci se mohou na toto výukové soustředění, které se bude konat od pátku 27. do neděle 29. března poblíž Rakovníka, hlásit již nyní. Pro unitáře je pobyt i výuka zdarma, studenti si hradí jen dopravu na místo a stravu.

Jarní modul samozřejmě nabízí pro zájemce o duchovenskou práci i nadstavbovou část: tentokrát bude tématem Sdílení naděje, půjde o odlišné pohledy na šíření unitářství dnes a v minulosti, u nás či ve světě. Součástí této části je i duchovenské kolokvium, tedy dvě moderovaná debatní setkání, jedno věnované významu osobnosti v náboženství, druhé tématu společného a odlišného v evropských unitářských skupinách a organizacích. Programu nadstavbové části (tzv. modul N) jsou vyhrazeny dva dny před modulem Tradice, tedy středa 25. a čtvrtek 26. března.

Další letošní akci, kterou pro vás Unitářská akademie připravuje, jsou letní praktická duchovní cvičení. V atraktivním prostředí areálu státního zámku Veltrusy se zájemci pod vede-

Akademie již není jen o teoretické výuce, od roku 2019 zařazujeme nepovinný modul, který je cele věnován duchovní praxi. Na snímku studenti při kontemplaci v tichu, kterou pro nás vedla karmelitka z kláštera v Kolíně. (Foto KLK.)

ním unitářských duchovních i externích lektorů budou čtyři dny seznamovat s technikami duchovních cvičení uplatnitelnými i v každodenním životě. Část pobytu je zaměřena na spiritualitu unitářskou, ale v nabídce jsou i duchovní cvičení jiných tradic. V roce 2020 se tato akce uskuteční ve dnech 17. až 21. června. Studenti si u této akce hradí stravu a polovinu nákladů na ubytování a lektory, celkem počítejte s asi pěti až šesti sty korunami na osobu a den.

Úplnou novinkou a pilotním projektem Akademie pro tento rok je dětské vzdělávací soustředění. Děti jsou pro nás členskou kategorií, na niž se musíme intenzivně zaměřit, chceme-li být zdravou a perspektivní organizací. Ani Unitářská akademie nechce práci s dětmi pomíjet, a proto pro ně pořádá dvoutýdenní pobyt během hlavních prázdnin. Navazuje tak na prvo-republikovou unitářskou tradici práce s dětmi a mládeží, ale využívá i zahraničních zkušeností, kde jsou děti v unitářských sborech čteněji zastoupené. Program nazvaný Putování za duhou proběhne od 11. do 25. července a účastnit se ho mohou děti do dvanácti let. Členství v NSČU není podmínkou, zvidává dětská mysl a kladný vztah k liberálnímu pojetí spirituality v širší rodině ano. Cena pobytu se bude odvíjet od možnosti kofinancování z grantových programů či z našich obcí.

Programovou nabídku Unitářské akademie pro rok 2020 uzavírá podzimní výukové soustředění s tématy Vedení (ve všeobecném studijním programu) a Étos unitářského duchovenství (v rozšířeném programu pro zájemce o duchovenskou činnost). Zúčastnit se ho můžete od 14. do 18. října ve vzdělávacím centru sousedícím se zámekem v Litomyšli.

Na každé z těchto akcí jste srdečně vítáni!

Více informací najdete s předstihem na webu Akademie: www.unitarska-akademie.cz nebo vám je rádi sdělí pracovníci ústředí NSČU.

KALENDÁŘ AKCÍ UNITÁŘSKÉ AKADEMIE PRO ROK 2020:

- 25. března – duchovenské kolokvium: Unitářská Evropa – možnosti společné cesty? Vliv osobnosti na náboženské hnutí
- 25. až 26. března – jarní modul nadstavbové části: Sdílení naděje
- 27. až 29. března – jarní výukový modul: Tradice
- 17. až 21. června – letní duchovní cvičení
- 11. až 25. července – dětské vzdělávací soustředění: Putování za duhou
- 14. října – duchovenské kolokvium
- 14. až 15. října – podzimní modul nadstavbové části: Étos unitářského duchovenství
- 16. až 18. října – podzimní modul výukové části: Vedení

Tvůrčí život / ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ / Ročník 8, 2019, číslo 5

Vydává:

Náboženská společnost českých unitářů, Karlova 186/8, 110 00 Praha 1, IČ: 00460524
Vychází 5x ročně.

Garant hlavních témat čísla:

Rev. Mark Shiels

Redakce:

Kristýna Ledererová Kolajová, Kateřina Štěpánková

Jazyková korektura:

Jarmila Colombo

Grafická úprava a sazba:

Pavel Bosák

Tisk:

ON tisk, s. r. o., Křesomyslova 384/17, 140 00 Praha 4

Kontakt:

kristyna-ledererova@unitaria.cz

Registrováno pod č. MK ČR E 20775.

ISSN 2336-1107

Za původnost a věcnou správnost příspěvků odpovídají autoři. Obsah příspěvků nemusí souhlasit se stanoviskem vydavatele. Všechna práva k obsahu příspěvků náležejí autorům a jakékoli jejich další užívání musí být v souladu s autorským zákonem.

Obrázek na první straně obálky: Duše a příroda © Shutterstock.com.

Obrázky na třetí straně obálky: Sdílení světla © Ondřej Svatoš, KLIK, Kateřina Štěpánková.

Obrázek na čtvrté straně obálky: Louka © Shutterstock.com.

Slavnost Sdílení světla 2019

